Миллий Тикланиш

Ўзбекистон Миллий тикланиш демократик партиясининг ҳафталик газетаси

1999 йил, 22 июн

25 (198)- сон

Замон шарҳлари

АЙНИГАНЛАР

Ўтказилаётган янгиланиш ва ислоҳотлар йўлини, амалга оширилаётган барча ўзгаришларни халқимиз қўллаб-қувватлаётганини кўрсатмоқда. Биз Ўзбекистон халқини ҳеч нарса билан қўрқитиб бўлмаслигига яна бир карра ишонч ҳосил қилдик. Чунки ўтган давр мобайнида одамларнинг ўзи, уларнинг тафаккури, ҳаётга бўлган муносабати мутлақо ўзгарди.

Барчага мана шу оддий ҳақиқат аён бўлиши керак, ўз тақдирини ўз қўлига олган, эркинлик ва мустақиллик ҳавосидан бир бора кўксини тўлдириб нафас олган, танланган тараққиёт ва фаровонлик йўлининг тўғрилигига ишонч ҳосил қилган ҳар қайси одам ва бутун бир халқ ҳеч қачон ўз эътиқодидан қайтмайди.

ИСЛОМ КАРИМОВ
«Ўзбекистон XXI асрга интилмоқда»

Ҳаёт жуда бой эди. Йўлларни ёқалаган кенг далаларда ғаллазорлар шовуллаб ётарди. Бошоқлари тўлган ва сарғая бошлаган буғдойларнинг вазмин чайқалиши табиат ва одам умрининг абадиятига ўхшарди. Мақомлар шу буғдойзорларнинг чайқалишидан яралган бўлса керак деб ўйладим.

Учрашувлардан таассуротларга тўлиб, ҳориб-толиб қайтдик. Шинам замонавий ойнаравонли қўналғамизга ёз офтобининг узун шуълари тушар ва порилларди.

Ичкарида кираверишдаги кенг залнинг бурчига қўйилган телевизорда янгиликлар охирлаб қолган, гезарган бир йигит шаҳардаги гавжум бинонинг биқинига қандай қилиб машинани қўйиб кетганлиги, машинанинг ичида нима борлигидан хабарсизлиги, автобусга ўтирганидан сўнг портлаш товушларини эшитганлигини сўйларди. Унинг ҳикояси жуда силлиқ эди. Балки ҳаддан ташқари силлиқ эди деса ҳам бўлади. Сўзамол қиссахонлар чўпчакларни шундай текис сўйлайдилар. Сўйлаётган йигитнинг ён-верида бир қанча худди унга ўхшаган йигитлар бошларини ердан кўтармай, баъзан қашинишиб, ўз ўйларига ботиб панжара ичида ўтиришарди.

Телевизор янгиликларнинг бошқа саҳифаларига ўтди. Кўнгилга оғир хиралик оралади. Бояги кўтаринкилигимизга дарз кетди.

Умуммиллатга дахлдор бир фожианинг ғуссаси тилимизни лол қилиб қўйди. Нафас ростлаш учун ўз хоналаримизга йўл олдик.

Зал ёп-ёруғ, ғоятда нурафшон эди. Хона эшигига етмасдан берида, бурчакда жуда совуқ бир нима эътиборимни тортди. Бурчакда узун қора илон тўлғаниб ётарди. Одамнинг ақли бовар қилмасди: «Бу ерда илон нима қилади?» Яқинроқ бориб қарадим. Шак-шубҳа йўқ. Ҳақиқатан ҳам, илон. Залнинг деворлари ва поли саҳни ойнадай тиниқ, силлиқ ва ўта чиройли кафел билан ишланган, илон ойна кафел устида ўрмаламоқчи бўлиб ҳаракат қилар, тўлғанар, ғалати, одамнинг этини жунжиктирадиган овоз чиқарар, лекин бутун ҳаракатлари зое кетар, яна турган жойининг ўзида ўралиб кулча бўлиб қоларди. Бизнинг қорамизни кўриб унинг ваҳимаси ошди, боягидан ҳам батарроқ куч билан қочишга уринди. Лекин тагида уни суяйдиган ҳеч нарса йўқ, у яна чириллаб ётган ерида айланиб ғужанак бўлиб қолар, яна ва яна бўйнини чўзиб қочиш пайида бўлар, лекин тагидаги силлиқ ойна бунга йўл бермасди. «Э шўрлик! Нега бу ерга кириб қолдинг! Бу ер сенинг маконинг эмас-ку», дедимда, кўзимни илоннинг талваса тўлғонишларидан узмай шеригимни чақирдим:

— Аббосхон! Аббосхон! Бу ёққа қаранг! Тез келинг! Тез!

Нариги томонда хонасининг эшигини очаётган ҳамроҳим нима экан деб югуриб келди. Унга талваса ичида хунук тўлғанаётган илонни имо билан кўрсатдим. Ҳамроҳим:

— Ўҳў! ўҳў! — деди камоли ҳайратга тушиб. — Бу экстремист қаердан келиб қолди?!

У шошманг, мен ҳозир... — деди-да, чамаси бу ернинг нигоҳбонларини қидириб кетди. Сал ўтмай бу ерга қараб турадиган жуда сертавозе йигитни бошлаб келди. Йигит илонни кўрдию: «ийе, ийе, бу қаердан келиб қолди? Ҳеч бу ерларда бўлмас эди», деб ўз бўлмасига югуриб кетди. Зум ўтмай у синтетик челак ва супурги кўтариб келди. Ҳамон тўлғанишдан тўхтамаган илонга челакни тўғрилади-да, супурги билан уни челакка шипирди. Илон ўзини жон ҳолатда чарсиллаб ура бошлади. Челакдан сапчиб чиқишга уринди. Йигит уни супурги билан қаттиқ челак тагига босди ва шитоб билан ташқарига олиб чиқиб кетди.

— Э-э-э, ўлдирманг, ўлдирманг! — деди ҳамроҳим. — Каналга қўйиб юборинг, каналга...

Инсон раҳмдил. Илонни-ку каналга ташлаб юборди. У қайларгадир канал билан бирга оқиб кетди. Аммо биз икки кунгача ўйлаб юрдик. Бу муҳташам, ўта замонавий қўналғага қора ингичка илон қаердан келиб қолди деб. Кўҳна тўқайзорлар, ботқоқликлардан келиб қолдими? Қайси зах кавaклардан чиқди? Ойнаванд муҳташам зал унинг зали эмаслигини билмайдими? Бу ерда унга емишлар ҳам топилмаслигини англамайдими? Ажаб замон ва макон туйғусини йўқотган илон экан бу!

Ёки ҳеч ким йўқ залда телевизорда суд залидан берилаётган репортажни томоша қилдимикин? Ўзига ўхшаган замондан адашганлар, фикри бузуқ, мияси айниганларнинг тўлғанишларига маҳлиё бўлиб турдимикин?

Экстремистлар...

Улар нималарга суянадилар? Улар хизмат қилаётган ақида аслида ақидамикин? Аслида энг хунук, энг машъум йўлларни танлаб ҳокимият учун кураш эмасмикин бу? Мана улар, панжара ичига тушгач, йиғлаб кўзёши қилиб турибдилар. Бу оби дийдалар уларни янада аянчли қилиб кўрсатади. Бу оби дийдалар уларнинг ғоя-ақида курашчиси эмасликларини яна бир карра ошкора этади. Улар кимларгадир косов бўлганлар, холос. Лекин бу косовлар билан ўт ёққан қўллар ҳамон зулмат ичида, ҳамон номаълум. Наҳот бу айниганлар мана шундай кунга тушишлари мумкинлиги ва ҳатто муқаррар эканлигини сира ўйлаб кўрмаганлар? Конституцияга қарши ҳаракат энг оғир, кечирилмас жиноят эканлигини наҳотки ўйлаб кўрмаганлар?

Нега улар истиқлолга хизмат қилмадилар?

Бир халқнинг тақдирида истиқлол, озодликдан кўра қимматли яна нима бор! Нега улар озодликка хизмат қилмадилар?

Улар учун доқиюнусдан қолган «халифачилик» ёки «ваҳҳобийлик» ёки яна аллақандай «...чилик-чиликлар» ҳамма нарсалардан ва ҳатто истиқлол ва ҳатто озодликдан ҳам муҳим эканми?

Асло!

Уларнинг кўзларини қайлардандир, чекка-чеккалардан келаётган жуда қалин бойлик, пул жилваси қамаштириб қўйган. Шу жилва қошида улар ожиз бўлиб қолганлар. Ўзларининг ким ва нима эканликларини унутганлар. Ченга борганлар, Афғонга ўтганлар, яна ва яна аллақайларда бўлганлар... жилвагоҳларда аҳд-паймон қилганлар.

Хўш, кейин нима бўлиши керак эди?

Кейин кимлар чиқарди саҳнага?

Алҳазар! Алҳазар!

Шу йиғлаб турган болалар кимларга йўл очмоқчи эдилар?

Алҳазар! Алҳазар!

Қадимдан қолган ҳикмат бор: исёнчи ҳар нарсадан маҳрум бўлур. Экстремизмнинг бутун табиати адолатсизлик асосига қурилган. Экстремизм ҳеч қайда, ҳеч қачон қон тўкиш, маҳв этишдан тойган эмас.

Лекин уларга энди ер юзида жуда оз жой қолди. Жуда оз шароит қолди.

XXI асрда бу аянчли, фожиали, машъум иллатга инсоният орасида ўрин бўлмаяжак.

Халқимиз жаҳолат йўлини эмас, маърифат йўлини танлаган. Ўз тақдири ва ўз келажагини шу йўлда кўради, шу йўлда қуради, шу йўлда эришади.

ИБРОҲИМ ҒАФУРОВ

ИСТИҚЛОЛ: 8-ДОВОН

XXI АСР БЎСАҒАСИДАГИ ЎЙЛАРИМ

Мактабларда етуклик имтиҳонлари ўтди. Ёшларнинг яна бир янги авлоди ҳаётга учирма бўлди.

Бу йил ижтимоий йўналишдаги махсус республика гимназияси ўз бағридан биринчи қалдирғочларни мусаффо ҳаёт сари кузатди. Ўқувчиларимизнинг ёдида: бу гимназия талабаларининг ижодий ишлари билан таништирган эдик. Гимназия ўқувчилари «МТ» билан ижодий ҳамкорлик қилиш истагини билдирган эдилар. Биз қуйида бир қатор қалдирғочларнинг катта ҳаёт бўсағасида туриб қилган орзу-ўйларини эътиборингизга ҳавола этамиз. Оқ йўл сизга, азизлар!

ОЗОД ВАТАНИМ XXI АСРДА

Бу ватанда бир ватан
Сўрмоқни истайдир кўнгил.
Беқафас қушдек ўзин
Кўрмоқни истайдир кўнгил.

Э. ВОҲИДОВ

Ватан! Қандай азиз, улуғвор, муқаддассан!

Ҳаётимнинг боиси, қувончимнинг манбаи, ижодимнинг илҳомисан, жонажон ва меҳрибон, онамсан. Қалбимдаги эзгу ниятларимнинг тимсоли, мужассамисан. Ҳақиқат учун курашган боболарнинг, улуғ олимларнинг, алломаларнинг Ватанисан.

Ватан! Сен қандай сирли маконсанки, сени деб халқлар қўлга қурол олиб, жангга кирганлар, сенинг қандай жозибанг борки, эгаларинг бегоналарга бергиси келмайди. Тангримнинг улуғ неъмати бўлган Ватан учун ҳаётларини қурбон қиладилар.

Ҳа, Ватан она каби яккаю ягонадир, азиздир, мукаррамдир, севимлию бир умрлидир.

Она-Ватан деймиз. Бу сўздан тепасиздаги мовий осмон, сахий замин, кенг далалар, сокин ўрмонлар, тошдан-тошга урилиб тушаётган зилол сой сувлари намоён. Биз оналик туйғусини ватан туйғуси билан боғлаймиз, чунки Ватан онадир. Ватанга ва онага бўлган муҳаббатсиз яшашнинг мазмуни йўқ. Шу ўринда мен Абдулла Ориповнинг қуйидаги мисраларини яна бир бор ёдга олгим келди.

Бу ёруғ оламда
Ватан биттадир
Биттадир дунёда
Она деган ном.

Онамизни қандай севсак, Ватанни ҳам шундай севишимиз, ардоқлашимиз керак. Ўз ватанини севиш, у билан фахрланиш она Ватан бахт-саодати йўлида, унинг манфаатлари учун курашиш демакдир!

О, Ватан! Сенинг ҳажрингда кимлар оҳ чекмаган?

Ўғлинг Бобур бир тилим қовунни соғиниб, ўзга юртларда жон берди. Фурқатинг эса бир сиқим тупроғингга зор бўлиб, ёт элларда армон билан кўз юмди.

Ватанимиз Ўзбекистон 1991 йил 1 сентябр куни ўзининг мустақиллигини қўлга киритди. Мустақилликка эришган жамиятимизда содир бўла бошлаган ҳурлик шабадалари мудроқ вужудларимизга шижоат солди. Ахир бундай ёруғ кунлар келишини биз, ўзбеклар, қанчалар орзиқиб кутдик, неча минглаб ботир юраклар бундай озодлик кунлари учун қурбон бўлганлар. Истиқлол туфайли биз ўз байроғимизга, қомусимизга, мадҳиямизга, гербимизга эга бўлдик. Ҳаммамизга маълум, ҳозирги даврда мамлакатимизда янги жамият қуриш, янгича давлат бошқариш ишлари кетаяпти. Биринчи марта бизнинг байроғимиз Бирлашган Миллатлар Ташкилоти биноси қошида мағрур ҳилпиради. Ўзбекистоннинг мустақиллигини жаҳондаги 160 дан ортиқ давлат тан олди. Юртбошимиз Ислом Каримов жуда кўп мамлакатларда расмий сафарда бўлди. Жаҳоннинг илғор давлатлари ўз элчихона, ваколатхоналарини очди. Бу ҳозирги кунда ҳам давом этмоқда. Ҳозир қаерга бормайлик, завод-фабрикалар, дўконлар, баланд бинолар, истироҳат боғлари қурилаётганлигининг гувоҳи бўламиз.

Менинг ҳур Ватаним,
нурли бўстоним,
Таърифингга сўз
тополмасдан тилим лол.
Буюклар макони —
Ўзбекистоним,
Чиройингни очди
Истиқлол.
Атрофда озодлик
шамоли елар,
Қувончга шерикдир
юксакда Қуёш.
Тулпор отин ўйнатиб
Бахт келар
Ширин сўз-ла кутиб
олар қари-ёш.

Ҳур Ўзбекистоннинг эрксевар халқи ўз истиқлолининг ҳар йилини зўр мамнуният билан шукрона кутиб олмоқда. Биз ўз роҳнамамиз Ислом Каримовнинг эл-юрт фаровонлиги йўлидаги саъйи ҳаракатларига жавобан унинг доно маслаҳатларига амал қилиб, Ўзбекистон келажаги буюк, башарият ҳавас қилса арзигудек мамлакатга айланажагига умид билан яшамоқдамиз.

Инсоният, мамлакатлар ва халқлар ҳаётида XX аср поёнига етмоқда. Ишончим комилки, бизни, ҳозирги Ўзбекистонда истиқомат қилувчиларнинг кўпчилиги тирикчилик ташвишларию воқелик муаммолари билан бирга: «Бу ёруғ оламда биз киммиз ва не бир сир-синоатимиз, қаёққа қараб кетаяпмиз? Инсоният янги XXI асрга қадам қўйганида бизнинг ўрнимиз қаерда ва қандай бўлади?» — деган саволлар ўйлантириши табиий.

Мустақилликка эришгач, Ўзбекистон кундан-кунга гуллаб-яшнамоқда ва буюк келажакка интилмоқда. Ўз мафкурасига эга бўлган Ватанимиз илғор ривожланган мамлакатлар қаторида ўз мавқеини мустаҳкамламоқда. Бу Ватанимиз сиёсий соҳасини, давлат қурилиши ва фуқаролик жамиятини шакллантириш жараёнларини, иқтисодиёт соҳасини янада ривожлантириш демакдир.

XXI асрга интилиш билан бирга жамият маънавиятини юксалтириш керак. XXI асрга интилиш даврида биз ҳақ-ҳуқуқимизни танийдиган, ўз кучи ва имкониятларига таянадиган, атрофида содир бўлаётган воқеа-ҳодисаларга мустақил муносабат-ла ёндошадиган, айни замонда, шахсий манфаатларини мамлакат ва халқ манфаатлари билан уйғун ҳолда кўрадиган эркин, ҳар жиҳатдан баркамол инсонларни тарбиялашимиз керак.

Гўзал ҒУЛОМОВА,
II «А» синф.

Давоми иккинчи бетда

Афкор дурдоналари

ДОНОЛАР ВАҚТ ҲАҚИДА

Қадрли бўлай десанг, вақтнинг қадрига ет.

Вақт ўтяпти, дейсан. Бўлмаган гап, вақт жойида турипти, биз ўтиб кетябмиз.

Ҳазрати Жунайд Бағдодий

Вақтни қўлдан бой бераётган бўлсанг, вақт ҳам сени бой бераётганини унутма.

Вақт Яратганнинг омонатидир, бас шундай экан, уни бесамар ўтказиш Тангрига қарши хиёнатдир.

Ҳаёт вақтдан бўлак ҳеч нарса эмас, бинобарин, вақтдан ютқазганинг ҳаётингни ютқазганингдир.

Дунёдаги барча нарса йўқолса топилиши мумкин, фақат йўқотилган вақт топилмайди.

Вақтнинг қадам товушлари эшитилмайди.

Вақтингни бекорчи гапларга сарфлама, негаки ҳар лаҳзанинг ҳисоби олдинда.

Вақт — тез учар қуш.

Ҳар нарса ўз вақтида бўлгани яхши. Қариган чоғингда ўйин-кулгу ва кўнгил хушликларни ёшларга қолдир.

Вақтнинг баҳоси йўқ, аммо ҳақиқат вақтдан ҳам бебаҳодир.

Бенжамин Франклин

Дақиқаларнинг қадрига етгин. Ўшанда соатлар ўз қадрига ўзи етади.

Станхоун

Ҳар нарсанинг вақтини аниқласа бўлади, инсон фақат ўз ўлимининг вақтини билмайди.

Дунёда қанча оч-яланғоч ва муҳтожларни кўрган бўлсанг, билгинки, булар вақт қадрига етмаган инсонлар бўлади.

Вақтнинг бир лаҳзасини ҳам бекор ўтказма, энг катта исрофгарчилик ҳам аслида шу.

Мен ўз душманларим устидан кўпинча шу боисдан ҳам ғалаба қозонганманки, улар уч-тўрт дақиқа давомида нима бўлаётганини онглай олмай турганларида мен ушбу қисқа муддатнинг қадр-қиймати ва аҳамиятини жуда яхши тушуниб етганман.

Наполеон

Тўпловчи: ШАРОФ МИРЗАЕВ

Бугуннинг саволи

СУВНИНГ БАҲОСИ ҚАНЧА?

Халқимизнинг «Сувтекин кетди» деган гапи бор. Бу арзон-гаровга сотилган нарсага нисбатан гапирилади. Маълумки, ҳар бир сўзнинг тарихи ва ўзига хос маъноси мавжуд. «Сувтекин» сўзи ҳам бундан мустасно эмас. Ўтмишда бизда сув сотилмаган. Чанқаганга сув бериш савоб, яъни оддий инсоний бурч саналган. Албатта, у вақтлар «экология» деган муаммолар йўқ бўлган ҳисоби.

Бугун тараққиёт ўзгарди. Баъзан кечанинг гапи бугунга тўғри келмай, ўзининг долзарблигини йўқотиб ҳам бормоқда. Жумладан, бугун текинга ҳеч ким сув бермайди. Бу — замон талаби. Шу боисдан бўлса керак, ҳамма ерда сув савдоси авжида. Серқуёш юртимизда бунга жуда катта эҳтиёж бор. Ҳозир ана шу талабнинг натижаси ўлароқ, мамлакатимизда чанқовбосди ичимликларнинг кенг турдаги савдоси такомиллашди ҳамда улар юқори суръат билан аҳолига хизмат қилмоқда. Машҳур «Кока кола», «Фанта», «Спрайт»ларни қўя туринг, махсус идишларга қадоқланган «Бонакуа», «Тяншан», «Тошкент», «Самарқанд», «Қарши» каби ўнлаб табиий булоқ сувларини ичсангиз, дил яйрайди. Вужуд ва руҳга тетиклик киради, ташналик чекинади. Бу яхши аммо...

Гап шундаки, улар «сувтекин» эмас. Нархи ниҳоятда қиммат. 1,5 литр сув 150-250 сўм атрофида. 0,5 литрлиси эса 60-70 сўм турса текин деб бўладими? Бир идишини айтмаса сув сахий ернинг неъмати-ку?! Барака топгурлар, мундоқ атрофга қарасалар, бўларди. Ахир ҳеч вақт сувдан арзони бўлганми ўзи? «Инсоф» деган тушунчани кимлар қандай тушунади? Инсоф билан жавоб берадиганлар борми?

Содиқ НОРБОЕВ

Сабо, еткур саломимни...

«ЭСИЗ, ЁШЛИК» ДЕГИМ КЕЛАДИ

Ҳурматли таҳририят!

Ёшим 73 да. Урушни ҳам, тинч ҳаётни ҳам кўрдим. Лекин тинчликдан зиёда бойлик, ширин ҳаёт бўлишини ҳали билганим йўқ. Президентимиз бошчилигида ҳеч бир талофатсиз мустақилликка эришдик. Лекин, шу тинч барқарор ҳаётимизни кўролмаётганлар ҳам бор экан. Тўғри, ўтмишда ҳам сотқинлар, курси талашиб Ватанга хиёнат қилишдан ҳам тоймайдиганлар бўлган.

Мудҳиш 16 феврал воқеаларида иштирок этган хиёнаткор ёшларнинг суддаги жавобларини эшитиб, эсиз ёшлик, дегим келади.

Бизнинг ёшлигимизда ҳеч қачон бугунгидай шароит бўлмаган. Ҳозир ерни ижарага олиб меҳнат қиласанми, марҳамат. Ёки бўлмаса кўзни каттароқ очиб қаранг, ўзимизда енгил машина, ҳатто автобуслар ишлаб чиқарилаяпти. Бу замондан кечиб бўладими, ахир!

Ҳалиям, юртбошимиз Ислом Каримов қанчадан-қанча йўлдан адашганларни кечирди. Байрамларда ҳам амнистия тўғрисидаги Фармонларга имзо чекиб жиноятчиларни авф этаяпти. Бу улар учун ҳаётини ҳалолликка, элга хизмат қилиш учун бахшида этишга катта имконият. Бундай ноқобил фарзандлар ёш, ёниб турган юракларини ётга эмас, Ватанининг меҳру-муҳаббат ўтига ташлаб, ундан юртни яшнатиб ўзлари ҳам яшнаб-ёшликона юрсалар бўлмасмиди? Завол йўлдан зиён келади дейдилар. Шундай зиёнли бурилишлардан огоҳ этиб турмоқ биз катталар, ота-оналарнинг ҳам масъулиятига киради.

Назар МУРОДОВ,
меҳнат фахрийси
Қашқадарё вилояти

УЧҚУДУҚ ДАРВОЗАСИ

Ҳурматли «МТ» таҳририяти!
Яқинда шаҳримизга рассом, шоира, журналист Гулнора Раҳмон келган эди, у билан яқиндан танишиб, буни қарангки, ёшимиз ҳам тенглиги сабабли дугона бўлдик. Учқудуқ шаҳримизда янги қурилишлар жуда кўп. Ижодкор дугонам билан олижаноб кишилар ҳақида иккаламиз хўб суҳбатлашдик, шунда Гулнора айтдиларки, мен келаётганимда «Миллий тикланиш»га ваъда берган эдим: Газета учун жуда кўп материаллар топиб келаман деб. Мана сиз билан танишдим, Учқудуқнинг ҳаёти, яхши инсонлар ҳақида ёзиб туринг, деб айтган эди. Шу ваъдамиз қуруқ гап бўлиб қолмасмикан деб илк хабаримни ёзиб юбормоқдаман. Камчиликлари бўлса узр сўрайман.

Ҳар ишнинг ўзига яраша масъулияти, ўзига яраша ташвишларию қувончлари ҳам бор. Бизнинг Учқудуқ Қизилқум саҳросининг қоқ ўртасига жойлашган. Кончилар, ҳайдовчилар, оддий ишчилар шаҳри. Биласизми, Учқудуқ давлат автомобил назорати идорасининг биносидан бошланади десам хато бўлмайди. Яқин-яқинларгача ҳам автомобил назорати ходимлари қишнинг аччиқ изғиринлари, ёзнинг жазирама иссиқларида эски, кўримсиз вагончада хизматларини ўтар эдилар. ДАН бошқармасига Собир ака Файзиев бошлиқ бўлиб келгач, ишлар яхши изга тушди. ДАНга замонавий шарқона усулда солинган бино қуриб битказилди. «Навоий - Зарафшон - Учқудуқ - Нукус» йўлининг нақ белига жойлашган бу бино узоқлардан кўзга ташланиб туради. У саҳрода худди ободликнинг рамзига ўхшайди. Масканда тартиб-интизомли, ўз хизматига фидокор инсонлар хизмат қиладилар.

Милиция катта лейтенанти Одил Умиров, йўл патрул хизмати бўлинмаси сардори, милиция катта лейтенанти Фурқат Хушвақтов ўз касбларини яхши биладиган, масъулиятни тўла англай олган ҳақиқий инсонлар дегим келади.

ДАН идорасида посбонларимиз ўлкамизнинг турли ерларидан келиб хизматни адо этадилар. Йўл патрул хизмати нозири Мардон Ражабов Пешкудан келиб, мана беш йилдан бери шу ерда ўз хизмат бурчини ўтаяпти. Жўраев Улуғбек эса Ўзбекистон ИИВ Академиясида сиртдан ўқимоқда. Улар халқимизнинг тинчлиги, юртимиз бойликлари, йўлларимиз осойишталигини қўриқлаб тун-кун демай ўз хизматларини дўндириб адо этмоқдалар. Узоқлардан кўриниб турадиган бу бино нечукдир одамнинг кўнглини хотиржам қилади. Учқудуқ дарвозаси ишончли қўлларда деб ўйлайсан, эл-юрт учун суюнасан.

Ойдин ШАРИПОВА

УЧҚУДУҚ

Сабо, еткур саломимни...

КАМТАРИН ВА ОЧИҚКЎНГИЛЛИ КИШИЛАР ГАЗЕТАСИ

Ассалому алайкум ҳурматли ва қимматли «МТ» газетаси ходимлари!

Сизларнинг самимий кўнгилларнинг ифодаси бўлмиш «Миллий тикланиш» газетаси чиқа бошлаганининг тўрт йиллиги билан чин кўнгилдан муборакбод қиламан, ижодий ишларингиз ва шахсий ҳаётларингизда муваффақиятлар тилайман.

Мен ҳар ҳафтанинг сешанба куни беихтиёр газета - журналлар дўкони сари борар эканман, албатта, «Миллий тикланиш» газетасининг янги сонида нималар чиқди экан, деб ўйлаб бораман...

Халқимизда, камтарга камол — деган мақол бор. Камтарин одамлар очиқкўнгил ва кўнгилчан бўладилар, улар ўзгаларнинг кўнгил туйғуларига бефақ бўлолмайдилар, чунки кўнгил — Аллоҳ маскани эканлигини яхши биладилар.

Сизларнинг Ватанимиз ва миллатимизнинг тарихий қадриятларини тиклаш йўлидаги саъйи-ҳаракатларингиз тобора, ривожланиб, камол топиб боришига тилакдошман. Халқимизнинг севимли шоири Ғафур Ғулом ўз вақтида:

Азиз асримизнинг азиз онлари
Азиз одамлардан сўрайди қадрин —
Фурсат ғаниматдир, шоҳ сатрлар-ла
Безамоқ чоғидир умр дафтарин -

деган эканлар. Бугунги кунларимизга келиб эса, Азиз асримизнинг азиз онлари тобора поёнига етиб бормоқда. Бугунги кунларимизнинг ажойиб қўшиқларидан бирида айтиладиган:

— «Узат дейсан, бер дейсан, ҳеч қўймадинг,
одамзот»...

дейилган оҳанглар ёдга келади. Фурсат ғанимат бўлгандан кейин шундай бўлса керак-да. Ҳазил. Қолаверса — «Кулинг, умрингиз узоқ бўлади».

Камтарлик дарахтин ўтказсанг агар,
Муҳаббат мевасини ейсан ҳар қачон!

Муиниддин ЖУВАЙНИЙ

Салом билан
Камолиддин Беҳзод номидаги
Миллий Рассомлик ва Дизайн
институтининг Амалий санъат
факултетининг талабаси,
Муҳаммадшариф РАШИДОВ

Ғалла мустақиллиги йўлида...

Хирмон тўлиб тўкилди дон, момо...

МИЛЛИЙ МАФКУРА ҲАРАКАТДА

Сир эмаски, дунёдаги деярли ҳамма миллатларнинг ўз мафкуралари бор. Йирик, яхши шаклланган, яхши тарбияланган қадимий миллатларда мафкуралар катта кучга эга бўлса, бошқа бир энди бирлашиб кучга айланиб бораётганларда мафкуранинг миллатни ривожлантиришдаги таъсири камроқ. Маълумки, дунёнинг тараққиёт йўлида ҳар қайси миллатнинг ўрни кўп ҳолларда унинг миллий мафкурасига боғлиқ.

Миллий мафкуранинг қай даражада шаклланиши эса халқларнинг маданияти, урф-одати, оммавий онги, қолаверса, генетик тузилишларига ҳам боғлиқ. Лекин миллат (давлат) раҳбарларининг иродаси, ақл-идроки, маънавий бойлиги ва тажрибаси миллий мафкуранинг шаклланишида ҳам катта аҳамиятга эга.

Собиқ СССР давридаги ҳолатни бир эсласак. Мустақилликка (истиқлолга) эришиш йўлидаги интилишлар ва ҳатти-ҳаракатлар Болтиқ бўйида Украина ва Гуржистонга нисбатан анча-мунча куч олган эди. Бизда, Туркистонда, айниқса, аср боши ва биринчи чорагида бу ҳаракат анча сезиларли тусга кирганлиги маълум. Ана шу мустақилликка интилишлар оммавий тус олиб, кейинчалик миллий мафкуранинг асосий тамойилларига айланди.

Ўзбекистон халқларининг мустақилликка эришишларида асосий сабабчи Президентимиз И. А. Каримов бўлди. 1991 йилда Президент И. Каримов Москвадаги давлат тўнтариши ҳаракатларидан сўнг тезда Ўзбекистон Республикасини мустақил давлат сифатида эълон қилишга эришди. Ушбу мислсиз тарихий ҳақиқатни ҳаммамиз умрбод эслаб, қадрлаб, юрагимизга жойлаб, ёшларимиз онгига ҳам она сути билан бирга кириб боришини асосий инсоний, ижтимоий вазифамиз деб тушунамиз. Сиёсий мустақилликка эришганимиздан кейин иқтисодий мустақиллик сари мунтазам қатъият билан интилдик. Бу мустақилликни мустаҳкамлашда биринчи даражали аҳамият касб этди.

Мустақилликнинг дастлабки кунларидаёқ Ўзбекистон аҳолисининг 2/3 қисмини ташкил этган қишлоқ аҳлини иқтисодий ҳимоялаш йўлида ҳар бир оилага 0,2 гектар суғориладиган ер ажратиб берилиши шу пайтгача дунёда кам учрайдиган, аммо катта аҳамиятга эга бўлган тарихий воқеа деб қабул қилинди. Аҳолининг иқтисодий ҳимояга муҳтож бўлган энг оммавий табақаларидан бири бўлган мактаб ўқитувчиларига, олийгоҳ муаллимларига давлат ихтиёридаги уй-жойларига бепул эгалик ҳуқуқининг берилиши ва шу каби иқтисодий-ижтимоий имтиёзлар доимо эсимизда.

Ўзбек халқининг миллий мафкураси икки қисмдан, биринчиси миллий мафкура назарияси ва иккинчиси миллий мафкура амалиётидан иборатдир.

Миллий мафкура назарияси қайси манбаларга таяниши керак деган саволга, аввалambор Президентимизнинг кўп қиррали илмий ишларига, давлатимиз Конституциясига, муқаддас динимиз асосларига ва умуминсоний фалсафа ғояларига, деб жавоб берамиз.

Миллий мафкуранинг амалиёти асосларида халқимизнинг ёрқин урф-одатлари, шу жумладан, аждодларимиздан мерос бўлиб қолган қадимий анъаналар, аҳолининг ҳуқуқий, иқтисодий тарбияси ва маданияти туради.

Ушбу соҳада ҳам Президентимиз аниқ кўрсатмалар бериб, бор камчиликларни яширмай, ойдиндай аниқлаб бермоқда. Тўғри, янги замонда, янгича оҳанглар ва рақслар бўлиши табиий ҳол, аммо миллий илдизларимиздан узилишимиз салбий натижаларга олиб боришини эсда тутишимиз керак.

Яна бир фикр. Биз аждодларимизга бўлган катта ҳурматимиз абадий бўлиши билан бир қаторда, уларнинг ўз тарихларида йўл қўйган хатоларини ҳам (такрорламаслик учун!) чуқур таҳлил этмоғимиз лозим. Нима сабабдан Буюк Амир Темур бобокалонимиз қурган катта салтанат унинг вафотидан кейин тезда емирилиб кетди? Асосий сабаб нимада? Асосий сабаб (бизнинг фикримизча) Соҳибқирондан кейинги давлат арбоблари бир-бирлари билан жипслашиш ўрнига, узоқ йиллар давомида ўзаро кураш олиб бориб, халқни қашшоқликка, давлатни парчаланишига ва иқтисодий, ижтимоий емирилишига олиб келдилар ва XIX аср охирида келиб-келиб Рус империясига емиш бўлдилар. Бу тарихий ҳақиқат!

Яқинда ушбу тарихий парокандалик илдизлари улуғ ёзувчи Чингиз Айтматовнинг қорақалпоқ ёзувчиси Т. Қаипбергановга йўллаган мактубида ҳам қайд этилди.

Миллий мафкуранинг шаклланиши нималарга асосланиши керак? Биринчи навбатда миллий мафкура назариясига, давлат сиёсатига, Шарқ ва Ғарб фалсафаси асосларига, миллатнинг урф-одатларига, ислом дини маърифатига, ҳуқуқий илмлар ва аҳолининг чуқур иқтисодий, ҳуқуқий ва экологик тарбиясига.

Маълумки, миллий мафкура, халқнинг урф-одатлари, диний асосларининг ривожланиши бир авлод умрини эмас, аксарият кўп узоқ тарихий вақтни талаб этади ва асосан авлоддан-авлодга ўтиб ривожланади. Демак, ҳар бир авлод миллий мафкура ривожига ўз ҳиссасини қўшади.

Миллий мафкуранинг узоқ вақт ичида шаклланадиган асослари халқ онгига чуқур сингади ва уларнинг ўзгаришига кўп вақт кетади.

Миллий мафкурани қисқа вақт ичида шаклланадиган тамойилларига давлат сиёсати, ҳуқуқий қонунлар ва айрим урф-одатлар киради.

«Қизил империя» даврида ўзбек халқи, аждодлар мафкурасига асосланиб, яширинча бўлса ҳам никоҳ, суннат тўйларини, дафн маросимларини ота-боболаримиздан қолган тадбирда ўтказган, қарияларимизнинг кўпчиликлари беш маҳал намозни канда этмаганлар.

Яқиндагина (10-15 йил аввал) собиқ давлат раҳбарларининг бу борада ножўя ҳаракатларини эсласак, фикримизга кераклича далиллар келтириш мумкин. Масалан, Наврўз байрамини йўқ қилиш ҳаракатлари, дафн маросимларига қўпол равишда тажовузкорона аралашишлари, ўз халқига ишонмасдан «десантчи»ларни чақиришлари ва ҳ.к.ларни эслаш кифоя.

Демак, давлат раҳбари доно бўлса, келажакдаги бўладиган ўзгаришларни олдиндан башорат эта олса, унда узоқ вақт давомида шаклланадиган тамойиллар ҳам ижобий ўзгариб халқ ривожига янада катта таъсир кучига эга бўлади.

Президентимизнинг тўй-маъракаларни ўтказишдаги йўл қўйилган камчиликларни бартараф этадиган фармойишлари ушбу фикримизга асосий далил бўла олади.

Хулоса қилиб айтганда, миллий мафкуранинг шаклланишида давлат раҳбарининг олиб борган сиёсати, қабул қилинган қонунлар, қарорлар, қисқа вақтда шаклланадиган тамойиллар бўлса-да, миллий мафкурани ижобий мустаҳкамлайди.

Ҳозирги вақтда айрим рўзномаларда, телевидение кўрсатувларида, қайси вилоят аҳолиси, қайси уруғдан келиб чиққанлигига, шеваларига ортиқча эътибор берилмоқда, айрим вилоятлардаги урф-одатлар ҳаддан ташқари кўп кўрсатилиб, айримлариники эса мутлақо кўрсатилмаяпти. Тўғри, ушбу муаммоларни ўрганиш керак, аммо бизнинг фикримизча, бундай мақолалар кўпроқ махсус илмий нашрларда чоп этилгани маъқул бўлар эди.

Миллий мафкурамизнинг бош ғояси миллатни бирлаштирадиган ғоя бўлиши керак. Ушбу ғоянинг асосий мазмуни: «Биз ўзбеклармиз, мен ўзбекман» деган маънони билдириши мақсадга мувофиқдир.

Пўлат АЗИМОВ,
профессор,
Муҳсин ОЛИМОВ,
доцент

XXI АСР БЎСАҒАСИДАГИ ЎЙЛАРИМ

Боши биринчи бетда

МЕН ЎЗ ВАТАНИМНИ СЕВАМАН

XX аср ўзбек халқи тарихига оғир синовлар, мураккаб изланишлар даври бўлиб кириб келди.

Ватанимизнинг 1991 йили мустақилликка эришиши халқимизнинг узоқ йиллик ҳурлик орзулари, босиб ўтилган машаққатли йўллар, икки мустамлакачилик даври қатағонлари, ижтимоий, инсоний, миллий адолатсизликлар, «Пахта иши» каби ноҳақликлар, тўкилган қон ва кўз ёшлар эвазига рўёбга чиқди. Шу ўринда шоир Сирожиддин Саййиднинг ушбу мисралари ёдга келади:

Жувонмарг арслонлар, ёш кетган шерлар,
Миллий озодликка етмаган эрлар.
Миллий озодликка етмаган замин
Озод бўлармикан тутқун далалар
Шаҳидлар кўзидай очиқ ногирон —
Миллий озодлика етмаган осмон.

Энди, мана, бугун XXI аср бўсағасида туриб, бизлар бутун оламга баралла: «Мен мустақил Ўзбекистон фарзандиман!» — дея олишимиз учун не-не аждодларимизнинг тўхтовсиз курашганларини эслаймиз.

Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Усмон Носирдек халқимизнинг порлоқ юлдузлари қурбон бўлдилар.

Халқнинг хотира юки, миллий мустақиллиги жанггоҳларида қолган қурбонлар руҳи биз ёшларни енгил фикрлаш, ватанимиз ва Президентимиз томонидан олдимизга қўйилган масалаларга юзаки қарашдан огоҳлантиради. Чунки бизнинг мустақиллигимиз бизга осон келгани йўқ.

Ўзбекистоннинг давлат мустақиллиги маънавий ҳаётимизда катта бурилиш бўлди. Зеро, бу мустақиллик инсоният тарихий тараққиётининг илк босқичларидан, ижтимоий-иқтисодий, сиёсий-маънавий ривожланишнинг ҳозирги босқичларига қадар етиб келган тақдирда янги истиқболларни очди.

Бугунги кунда миллий онгнинг уйғониши, миллий ўзликни англаш ҳар бир Ўзбекистон фуқароси учун муҳим аҳамият касб этмоқда. Ижтимоий ҳаёт ва жамиятнинг турли жабҳаларида бўлаётган ўзгаришлар, шубҳасиз барчамизга тааллуқлидир.

Эрк ва озодлик ғоялари онгимиз, шууримизга сингиб бораётир. Фикримча — Ватан мустақиллиги бу ҳар биримизнинг қалбимизга жо бўлган бу ҳур фикрлар, элга садоқат ва дунёқараш ўктамлиги демакдир. Бинобарин, фуқароси фаровон, мустақил фикрли бўлган тақдирдагина том маънода эркин лемократик давлат мавжуд бўла олади. Ҳар биримиз Ватанимиз олдидаги муқаддас бурчимизни англаб етганимиз ҳолда, онаажонимиз, халқимизга не наф келтиришимиз мумкинлигини аниқ тасаввур этган ҳолдагина ... «Мен ўз Ватанимни севаман», — дейишга ҳақлимиз. Она Ўзбекистонимиз буюк давлат бўлиб қудрат ва шуҳрати бутун оламни тутсин!

Ҳурлик муборак, азиз юртим!

Асқар Қосимов деган шоир айтган экан:

«Кўз очганман қучоғингда,
Яшай дейман ёниб-ёниб.
Олам янглиғ бағринг кенг-да
Севай дейман қониб-қониб,
Асло — дейман десалар: Тон!
Ўзбекистон, Ўзбекистон»

Президентимизнинг сўзлари дилимизда акс садо топади:

«Ўзбекистон дунёга юз очди. Бизни бутун дунё таниди ва эътироф этди. Ўзимиз, ўз қўлимиз билан қурган мустақил давлатчилик пойдевори узра Ўзбекистон деб аталган юксак ва кўркам бино қад кўтармоқда. Унинг илк ғиштини қўйганлардан, келажак авлод истиқболи деб яшаган ва меҳнат қилганлардан яратганимиз ҳам, халқимиз ҳам рози бўлгай, иншооллоҳ»

Санжар АЛАВУТДИНОВ,
II «Б» синф

ТАРИХИНГДИР МИНГ АСРЛАР ИЧРА ПИНҲОН, ЎЗБЕГИМ

Жафокаш халқим! Тарихинг неча минг йиллар нарига бориб тақалади. Тўмарису Широқлар, Афрасиёбу Ўрхун хатлари, ёвга бош эгмаган Спитамену Муқанналар, дунёни адолатли иши билан титратган Темур ва Навоийлар, Бухорию Яссавийлар — барча-барчаси сенинг буюклигингдан далолат эмасми?!

Асрлар давомида неча бор душманлар оёғи остида топталдинг, лекин яна мағрур гиёҳ каби ўсиб чиқавердинг! Қул қилмоқчи бўлдилар — бош эгмадинг. Ўзига бек — ўзбек эканлигингни исботладинг.

Мен бугун; мустақил ҳаётга қадам қўяётган фарзандинг, она заминим, Она Ватанимдан фахрланиб яшамоқдаман. Чунки киндик қоним тўкилган бу юртда не-не улуғ зотлар ўтмаган, ахир қанча буюк кашфиётлару буюк ишларнинг гувоҳи бўлмаган бир тупроқ.

Менга Пушкин бир жаҳону,
Менга Байрон бир жаҳон
Лек Навоийдек бобом бор,
Кўкси осмон ўзбегим, —

деб бежиз куйламаган эди Эркин Воҳидов.

Она юртим! Неча бор араблар, мўғуллар истилоси остида қолдинг. Лекин ҳар сафар буюк фарзандларинг етилиб чиқар ва халқни қўлларида маёқ кўтариб, озодлик ва эрк сари етаклар эди.

Юз йиллар аввал осмонингни чор Россияси зулмати қоплади. У кўплаб маърифатли, зиёли, оташин фарзандларингни ўз қаърига тортди. Истиқлол дея Фитрату Қодирийлар, Чўлпону Усмон Носирлар жон таслим қилдилар ва таассуфки, ана шу истиқлол аталмиш буюк неъматни ўзлари кўра олмадилар.

Ҳа, дарҳақиқат, буюк маърифатпавар Абдулла Авлоний айтганларидек,

Ҳар ғамнинг поёни бордир,
Ҳар аламнинг охири.
Ҳар зимистоннинг баҳори
Ҳар хазоннинг охири.

1991 йил 1 сентябр. Халқим асрлар оша орзу қилган қутлуғ кун. Ўзбекистон — она юртим — ҳур ва озод бўлдинг. Энди сенинг ўз байроғинг, гербинг, мадҳиянг бор. Юзлаб давлатлар мустақиллигингни тан олди. Одил юртбошимиз олиб бораётган сиёсат эса дунё ҳамжамиятида юқори баҳоланаяпти.

Юртим, сенга шеър битдим бу кун
Қиёсингни топмадим асло!

— деганда шоир Абдулла Орипов ҳақ эди. Беқиёс Ватаним! Мустақилликнинг буюк неъмат эканлигини биз ёшлар кун сайин тушуна бормоқдамиз. Ёшларга кўрсатилаётган ишонч ва ғамхўрлик, дунё дарвозаларининг кенг очилиши бунинг яққол далилидир. Заҳираси бой юртимнинг келажаги порлоқ эканлигига шак-шубҳа йўқ.

Мен ҳам бир ўғлингман, Она Ватаним!
Бағринг мен учун ҳам ҳоки пок бўлсин.
Толеинг то абад бўлмасин қора,
Манглайинг оқ бўлсин, ярқироқ бўлсин.

Элбурс ҚЎШЧОНОВ,
II «А» синф

ОЗОДЛИК ҚАНДАЙ ШИРИН СЎЗ

Озодлик, ҳурликка интилиш инсон табиатига хос. У бировларга бўйсуниб, муте бўлиб яшашни истамайди. Қалб, руҳ эркинликни севади. Озод, эркин яшашга бўлган интилиш биз учун аждодларимиздан қолган меросий истакдир. Қадим Ўрхун — Энасой ёдгорликларига муҳрланган сатрлар бунга гувоҳ. Бизнинг эрксевар, жангари, мард ота-боболаримиз бир қарич ерларини ёт оёғи остида топталишини ор деб билганлар, шу муқаддас тупроқ учун жондан кечишга тайёр бўлганлар.

Ватан она каби якка-ягонадир. Азиздир, мукаррамдир. «Ватанни севмоқ иймондандир» дейилади ҳадисларда.

Ватанни сев, тупроғини ўп,
Ҳар қаричи муқаддас бизга.
Чўлидаги ҳатто қуруқ чўп
Жондан азиз юрагимизга.

— деб ёзади машҳур ёзувчимиз Ойбек.

Қалбида Ватан туйғуси бўлмаган инсон — инсонми? 1991 йил 31 август куни ватанимиз узра ҳурлик шабадаси эса бошлади.

Етмиш йилдан ошиқ мустабид тузум ҳукмронлик қилган, бутун бир Туркистон турли жумҳуриятларга бўлиб юборилган бир пайтда биринчилардан бўлиб, мард юртбошимиз Ўзбекистонни «Мустақил» деб эълон қилди. Ўзбекистон мустақиллиги эълон қилингач, жадал суръатлар билан жаҳон сари юз тута бошлади. Юртимизда хилма-хил қурилишлар бошланди. Чет эл инвестициялари сари йўл очилди. Чет давлатлар билан шартномалар тузилиб, қўшма корхоналар кўпайди. Асака шаҳрида қурилган янги завод дарвозаларидан илк бор юртим автомобиллари чопиб чиқди.

Буюк Ипак йўлига тикланиш палласи келди. Инсон учун яшашга кўп қулайликлар бунёд этиляпти.

Аждодларимиз дунёнинг уйғониши бошланган буюк заминда яшаганларидан, миллий қаҳрамонларимиз шу юртнинг эрки, мустақиллиги учун курашганларидан бехабар эдик. Миллий ғуруримиз уйқуда, онгимиз карахт эди. Қизил салтанатчилар бизни чор империяси «зулматидан озод этдик» деб бошқа империяга, яъни ўз салтанатларига қарам қилиб олганлар.

Аллоҳга минг қатла шукурки, ҳурлик шабадаси эсиб, бағримизга шамол тегиб қолди. Ер деҳқонники, бо — боғбонники, яйловлар чорвадорники бўлмас экан, фаровонлик эшиклари очилмайди. Олий Мажлисимиз томонидан кўп муҳим қонунлар қабул қилинди. Яшаш изга тушди.

Ер,оила, фермер хўжаликлари ҳақидаги ҳужжатларни олайлик. Бугунги кунда шундай фермерлар, ишбилармонлар чиқдики, улар нафақат ўз хўжаликларини бой-бадавлат қилмоқдалар ва айрим кам таъминланган оилаларга, мактабларга, боғчаларга ҳам маънавий, ҳам моддий томондан кўплаб ёрдам ишлари олиб бормоқдалар. «Маҳалла» жамғармасида уруш фахрийларига ва кам таъминланган оилаларга маблағлар ажратмоқдалар.

Қадриятимиз тикланмоқда. Чунончи муқаддас динимиз. Дин покликдир, покликка қурилган ахлоқдир. Юртбошимиз таъкидлаганларидек, «Аллоҳ қалбимизда, юрагимизда». Биз фақат дин ниқоби остида юрган айрим ҳокимиятпараст бузғунчиларни қаттиқ қоралаймиз, ҳар қандай бузғунчиликка қарши огоҳ турамиз.

Юртбошимизнинг ташаббуси билан қаровсиз ётган айрим қадамжоларимиз қайтадан тикланди. Самарқандда Имом ал-Бухорий, Бухорода Хўжа Баҳовуддин Нақшбанд мақбаралари шуҳрат топди. Бутун жаҳон аҳли келиб, бу табаррук жойларни зиёрат қилмоқда.

Жонажон Ўзбекистоним етмиш йилда эришолмаган ютуқларга етти йилда эришди. Ҳеч қандай замонда бунчалик тезлик билан, жадаллик билан бундай улкан қурилишлар бунёд этилмаган эди. Мен қалбимда асраб юрган энг азиз туйғуларимни, меҳр-муҳаббатимни, ҳатто жонимни ҳур Ўзбекистоним учун бахшида қилишга тайёрман.

Залворли ютуқларинг кўпаяверсин,
Мангу яша, мустақил Ўзбекистоним!

Тоҳир ПЎЛАТОВ,
11 «А» синф

КЕЛАЖАК — ТИНЧЛИК АСРИ

Биз ўтмишимизни биламиз,
Лекин уни бошқара олмаймиз.
Биз келажакни билмаймиз,
Аммо уни бошқара оламиз.

Дарҳақиқат, келажак бизнинг қўлимизда, келажак қандай бўлиши бизнинг уни қандай бошқаришимизга боғлиқ.

XXI аср бўсағасидаги ўйларим шундан иборатки, келажагимиз порлоқ, турли-туман кашфиётларга бой ва жаҳонда тинчлик барқарор бўлади. Ҳа, аввало инсониятга тинчлик керак.

Азалдан одамзот тинчликка интилиб яшаган ва яшамоқда. Дунёда ҳеч бир халқ йўқки, тинчликни хоҳламайдиган ёки тинчлик тарафдори бўлмаган. Шундай экан, XXI аср бўсағасида шу умумжаҳон миқёсида катта қимматга эга тинчлик пойдевори қўйилади ва мустаҳкамланади деган умиддаман. Агар сарҳисоб қилиб қарайдиган бўлсак, XX асрда XXI асрга ҳам ўз таъсирини ўтказадиган жуда кўп воқеалар содир бўлди. Энг ачинарлиси, XX асрда иккита жаҳон уруши бўлиб ўтди. Бу урушлар натижасида миллионлаб одамлар ўлиб кетди. Сон-саноқсиз болалар ота-онасиз етим бўлиб қолди, қанчадан-қанча миллатлар, халқлар жабрланди, азоб чекди.

Биргина Япония мисолида олиб қарайдиган бўлсак, у ерга атом бомбаси ташланиши натижасида Хиросима ва Нагасакида ҳозиргача биронта гиёҳ, ўсимлик ўсмайди. Ўйлайманки, келажакда мана шундай мудҳиш воқеалар, қирғинбарот урушлар бўлишига йўл қўйилмайди.

Ҳозирги пайтда замонавий техникаларсиз ҳаётимизни тасаввур қилиш қийин. XX асрда илм-фан, техника жуда ривожланади. Биз ҳаётимизни оддий электр қувватисиз ёки телевизорсиз тасаввур қилолмаймиз. Шундай экан, XXI аср илм-фан, техника ва бошқа соҳаларда жуда юксак даражада ривожланади. Яъни илм-фан, техника тараққиётининг чўққисига чиқиши шубҳасиздир. Айниқса, бу нарса жаҳондаги энг ривожланган давлатлар, жумладан, Япония, Америка Қўшма Штатлари, Франция ва Англия каби буюк давлатларда энг юқори даражада бўлади.

XXI аср бўсағасидаги ўйларимдан яна бири шуки, дунёда аҳолининг ўсиши камаяди, яъни туғилиш сезиларли даражада пасаяди. Чунки жаҳондаги аҳолиси жуда кўп бўлган давлатлар: Хитой, Ҳиндистон, Индонезия, Мексика, Покистон, Япония ва шу каби бошқа давлатлар туғилиш даражасини чеклаш йўлини тутадилар. Чамаси, ҳар бир оилада биттадан учтагача фарзанд бўлиши, фарзандлар сони учтадан ошмаслигини қонунлар билан белгилаб қўйилади. Ҳар бир асрнинг ўзига яраша ютуқлари ва камчиликлари муаммолари бўлганидек, XX асрда ҳам ютуқларимиз каби муаммоларимиз ҳам етарли даражада кўп бўлади. Шулардан бири ҳозирги пайтда муҳим — Орол денгизи ва унинг атрофи билан боғлиқ муаммодир. Ҳаммамизга маълумки, Орол денгизи бизнинг Республикамизда жойлашган бўлиб, қуриб бормоқда эди. Лекин яқин кунларда шу нарса аён бўлдики, Орол денгизининг сув сатҳи пасайишдан, қуришдан тўхтади. Бу қувонарли ҳол, албатта. Биз ҳаммамиз Орол денгизининг яна ўз ҳолига қайтиши, тўлиб туриши, табиатда мувозанат тикланишини хоҳлаймиз. Бу борада олимларимиз — экологлар, иқтисодчи ва сиёсатчилар жуда катта изланишлар олиб боришмоқда. Ўзбекистон Республикаси мустақил бўлганидан кейин, бошқа давлатлар томонидан фақатгина мустақил деб эмас, Ўзбекистон келажаги буюк давлат деб ҳам тан олинди. Чунки бунга етарли асослар бор. «Ўтмиши буюк давлатнинг келажаги ҳам буюк бўлади» деган гап Ўзбекистон учун ҳам тегишлидир. Давлатимизнинг тарихи буюк бўлганлигини бутун дунё тан олди. Бизнинг Абу Али ибн Сино, Амир Темур, Алишер Навоий каби аждодларимиз ўз ақл-идроки, билими билан бутун дунёни ҳайратда қолдирган. Биз боболаримиз қилган ишлар билан фахрланиб қолмасдан, ўзимиз ҳам уларнинг изидан бормоқдамиз.

Ўзбек ўғил-қизлари ҳар бир соҳада, яъни спорт, санъат, илм-фан соҳаларида ўзларини кўрсатмоқдалар.

Мана шундай фарзандлари бўлган юртнинг, халқнинг келажаги албатта, буюк бўлади.

Тоҳир ЁҚУБОВ,
11 «А» синф

ҲАЁТ ИНСОНГА БИР МАРТА БЕРИЛАДИ

Инсон бу ёруғ жаҳонга меҳмон бўлиб келади. Ҳаёт аталмиш гўзал, ширин неъматни умр деб аталувчи ғанимат фурсатни қандай ўтказмоғимиз керак? Менимча, ҳар бир инсоннинг олдида бу саволнинг туриши табиий. Кексаларимиз айтганларидек: «Ҳеч ким дунёга устун бўлмайди». Унутилар мартаба, шаън, унутилар қирқ йиллик адоват. Лекин дунёда яхшилик қилган инсон, боғ-роғ яратган инсон номи абадий қолади. Дунёда вақт деб аталмиш қудратли ўлчов бор. Биз хоҳлаймизми, йўқми, бизга сездириб-сездирмай умр китобимизни варақлаб, беғубор ёшлигимизни олиб кетади. «Ёшликда олинган билим, тошга ўйилган нақшдир», — дейилади ҳадисларда. Биз ёшлар ҳар дақиқа вақтимиздан унумли фойдаланиб, билим олишга, ҳунар ўрганишга шошилишимиз керак.

Ҳассос шоир Ғ. Ғулом шундай ёзган эди:

Ғунча очилгунча ўтган фурсатни,
Капалак умрига қиёс этгулик.
Баъзида бир нафас олгулик муддат
Минг юлдуз сўниши учун етгулик.

Дарҳақиқат, остонамизга XXI аср яқинлашиб қолди. Ёш қалбимизда ширин орзулар, XXI асрда ҳур Ўзбекистоним қандай ютуқларга эришиши мумкин? — деган саволни ўзимга-ўзим бераман ва ҳеч қийналмай шундай жавоблар топаман: XXI асрда биз жаҳон ҳамжамиятининг тўлақонли аъзосига айланамиз. Ҳар бир оилада, мактабда, жамоат жойларида, иш жойларида юксак маданиятли, билим савияси ниҳоятда кенг, ҳуқуқий маданияти юқори бўлган фуқаролар яшайди ва ҳур Ватани учун садоқат билан хизмат қилади.

Юртбошимиз таъкидлаганларидек, жамики жаҳолат, эски қарашлардан батамом халос бўлган, ҳақиқий фидойилар яшайдиган жамиятни қурамиз.

Юксак замонавий технология билан қуролланган, вақт қадрига етадиган, Ватан тараққиётига ҳисса қўшадиган комил инсонлар тарбияланиб, вояга етадилар. Маърифат, билим, маданият ҳамма соҳани эгаллайди. Шоир Эркин Воҳидов айтганидек:

Мулки борлиқ ичра бир маҳал
Кўрксизгина олам яралган.
Бермоқ учун дунёга сайқал
Олам аро одам яралган.

Орол денгизимиз сувга тўлади. Табиат кўркамлашади. Экологияга эътибор кучаяди. Олис сайёраларга учадиган космик кемаларимиз, уни бошқарадиган лаёқатли истеъдодларимиз бўлади. Халқимиз тинч-фаровон турмушига эришади.

Жамиятимизда ҳеч қандай жиноятлар содир бўлмайди. Инсон ўз ҳатти-ҳаракатлари устидан онгли равишда ҳукм чиқарадиган ҳазрати инсон даражасига кўтарилади.

Жаҳон ҳамжамиятида ўзаро тинч алоқалар ўрнатилади. Уруш оловини ёқувчилар ер юзидан супуриб ташланади. Шоир айтган, «Атом асри дема, буғдой ҳам мавжуд»... сатрларини юрагига жо қилган меҳнатсевар, заҳматкаш халқимиз, она ерга бутун меҳр-муҳаббатни бериб, меҳнат қилади.

Бу ютуқларга эришишимизда, албатта миллий қадриятларимиз, Имом Бухорий, Ат-Термизий, Аҳмад Яссавий, Алишер Навоий каби буюк сиймоларнинг маданий мероси ҳамиша йўлдошимиз бўлади.

Ўзимнинг XXI асрдаги орзу-мақсадларимни айтадиган бўлсам, жуда юксак.

Мана шу жонажон гимназиямни аъло баҳоларга битириб, республикамиздаги энг кучли олий ўқув юртларидан бирига ўқишга кирмоқчиман. Ўқишни давом эттираман, 2 курс талабаси бўлганимда Президентимизнинг ташаббуслари билан ёшларнинг хорижий давлатларда таълим олиши учун очилган «Умид» жамғармаси кўригидан ўтиш ниятидаман. Аллоҳ насиб этса, АҚШга бориб ўқимоқчиман. Америкада ҳуқуқ ишларини ўрганишни кўнглимга тукканман. Уларни ўз кўзим билан кўриб, фойдали томонларини ўзимга оламан. Америкада ўқишни битириб қайтгач, республикамизга ўз куч-хизматимни бағишлайман.

Вақт шошилмоқда. Вақт бизни XXI асрга тобора яқинлаштирмоқда. Ҳар бир инсон қалбида кўтаринки орзу-умидлар, мақсадлар. Ҳар бир ватанпарвар фуқаро ўз олдига аср адоғида савоб ва эзгу ишларни амалга ошириб, янги аср бўсағасига шаҳдам қадамлар ташлаб кириб боришни ният қилиб қўймоқда.

Салом, йигирма биринчи аср!

Илҳом ДУШАЕВ,
11 «А» синф

Матназар АБДУЛҲАКИМ

БУ ЙЎЛЛАРДА

**Сен келсанг бас, майсалар тугул
Бу йўлларда гуллар унарлар.
Сўнгра... сўнгра... ҳар бир унган гул
Кўрсатади минг-минг ҳунарлар.**

**Чалинади алвон дардларга
Салқинлари, ҳовурлари ҳам.
Исминг билан тўлиб тошади
Шовқин, ғала-ғовурлари ҳам.**

**Келсанг минг хил, минг бир турланиб
Бу йўлларнинг ҳар бир бекати
Лолаланиб, атиргулланиб
Фақатгина сенга тегади.**

**Бу йўлларда ҳар бир муюлиш,
Бу йўлларда ҳар бир чорраҳа
Сенсиз борлиғимни тилкалар,
Юрагимга солар жароҳат.**

**Ҳозир эса сенинг хаёлинг
Мана шундай қутлуғ наводир.
Тахминларим кечиккан бир бахт
Ҳаяллаган ғамгин хавотир.**

**Гул не қилсин сенсиз бу ерда...
Онда-сонда қовжироқ ажриқ
Айриликни кесатиб қўяр,
Йўқлигингни қилар қочириқ.**

**Типирчилар кўксимда юрак
Бекор қанот қоқишлар билан.
Йиғлаб-йиғлаб кетдинг сен, гулим,
Қайтиб келмас оққушлар билан...**

* * *

**Унинг ҳар иши бир хазина — мангу,
Унинг ҳар бир айтган сўзидир бир ганж.
Унинг шаънига сен айтган ҳар бўҳтон
Ўзингдек жирканч.**

**Оҳ, шўрлик!.. Бозори касодинг
Санчиқ уйғотади юракда.
Ўзингга сал ачин, фиску фасодинг
Турадиган бўлсин... куракда.**

ЁВШАН

**Сенга осон, арча, эҳ сенга маза,
Ҳамма фасл сенинг пушти паноҳинг.
Либосинг ям-яшил хоҳ тўй, хоҳ аза,
Совуқ ҳам, иссиқ ҳам суянган тоғинг.**

**Менинг ҳар бир новдам тезроқ униб-ўсиб,
Тезроқ яшаб қолиш учун ошиққан.
Узоқ бир умрга етмайди кўзим,
Менинг ҳеч кимим йўқ баҳордан бошқа.**

АЁЛ АРДОҚЛАНГАН ЕРДА...

Хонадонда янги меҳмоннинг дунёга келиши жамият тараққиёти йўлида янги навқирон кучларнинг шаклланишидан дарак. Аёлнинг ҳомиладорлик пайтидан бошлаб, боланинг туғилиши ва ундан кейинги ривожланиш босқичлари ўзига хос ижтимоий, тарбиявий, табиий ҳамда иқтисодий муаммоларни ҳал этишни талаб қилади.

Инсоннинг туғилиши ва унинг тарбияси ижтимоий ҳодиса бўлса, қиз бола тарбияси ундан-да икки карра нозик ҳодиса. Она саломатлигини таъмин этувчи гигиеник шарт-шароитлар, меъёрида озиқланиши, ухлаши, жисмоний ҳаракати, тоза ҳаво ва қуёш нуридан баҳрамандлик, онанинг яхши кайфиятда бўлиши ҳомила ривожида муҳим аҳамият касб этади. Баъзи оилаларда ота-оналар, қайнона ва қайноталар тушуниб-тушунмай бу масалага бир томонлама ёндошишади. Бўлажак онанинг тўйиб ухламаслиги, жисмонан қалтис ҳаракати, асабийлашуви, баъзан руҳан азоб чекиши каби ҳоллар ҳомила ривожида ўзининг асоратини кўрсатмай қолмайди.

Онанинг ҳомиладорлиги ўзига хос тиббий-тарбиявий жараён ҳисобланади. Ҳомиладорликда она организмида кечадиган нормал физиологик ўзгаришлар табиий-биологик ҳолат бўлиб, аксарият ҳолларда она руҳиятидаги ўзгаришлар ана шу нормал физиологик жараёнга ўз таъсирини кўрсатади. Бунга биргина мисол. Америкалик олимлар аборт олдидан ҳомилани ултра товуш сигналлари ёрдамида кузатишганида, эмбрион нақадар қийналиб, дод-фарёд кўтариш даражасида бўлган. Қарангки, эмбрионнинг ҳали бош мия ярим шарлари пўстлоғи (онгли ҳаёт маркази) бўлмаса-да, ўзига хос руҳий-ҳиссий реакцияси бор эканлиги исботланган.

Бола туғиш, уни эмизиш, эркалашда онанинг ҳиссиёти, нозик туйғулари муҳим руҳий-тарбиявий аҳамиятга эга. Шунга кўра она меҳрига ва ҳидига тўймаган бола руҳан майиб бўлиб қолади.

Бешик боласи — бек боласи дейишади. Бешик боласига эса ҳар доим оналаримиз алла айтишган. Алла — мангулик мадҳияси. Унинг сиру-синоати ҳали тўлиғича очилмагач. Устоз Баҳодир Розиқов (Мирзаобод тумани, 21-мактаб директори) алланинг йигирмага яқин турини ўрганиб чиқиб, бўлажак оналар шуурига мактаб партасидаёқ сингдиришга интилмокда. Бу заковатли ва айни пайтда ўта хайрли иш.

Қиз бола тарбиясида асосий белгилар: ҳаё, иффат, одоб, ахлоқ, хушмуомалалик, оқилалик, саранжом-саришталик, ибо ва камтарликдан иборат.

Ўғил бола тарбиясида: жасурлик, мардлик, иродалилик, ватанпарварлик, ғайрат ва шижоатли бўлишлик каби сифатлар алоҳида аҳамият касб этади.

Оиланинг барқарорлиги жамиятнинг барқарорлигини белгилайди.

Оилада эркак ва аёл ўз вазифасини тўғри бажарса, оила барқарор ва мустаҳкам бўлади. Фарзандлар ҳам бекаму кўст ўсишади. Ота ёки она беқарор бўлса ёки улардан бири қадр топмаса, оила шаънига путур етади. Оилада кемтик пайдо бўлиб, унинг асорати фарзандларда акс этади. Бегуноҳ бола руҳан ва жисмонан эзилиб, азият чекади. Эркак ва аёл бир-бирини тўғри тушунмаслиги, ўзаро менсимаслик, бир-бирига итоатсизлик оилавий муносабатларнинг бузилишига олиб келади. Турли хил гина, аразлар, қўйди-чиқдилар ҳуқуқларнинг тўғри риоя этилмаслиги оқибатида пайдо бўлади. Бола тарбиясида эса но мукаммаллик — унинг кўпинча юмшоқ, кўнгилчан, иродасиз бўлиб қолиши нотўлиқ (отаси бўлмаган) оилаларда кўпроқ кузатилади.

Илмий маълумотларга кўра, болага ота-она тарбиясидан ташқари (оила мукаммаллиги) боғча, мактаб, маҳалла, жамоатчилик, тенгқурлари, қариндош-уруғлар тарбияси ҳам лозим экан. Баъзан «отаси (ёки онаси) муаллим ёки олим бўлса ҳам боласининг интизомини қаранг» каби гапларни эшитамиз. Болага умуминсоний тарбиянинг ўзаги ҳисобланган ахлоқий ва меҳнат тарбиясининг ўрни ҳам бағоят катта. Болани одоб-ахлоқ ва шунинг заминида фойдали меҳнат турларига жалб этиш (зинҳор-зинҳор меҳнат билан жазолаш эмас!) ундан сўнг ҳаётдаги барча гўзалликларни, санъат турлари (мусиқа, бадиий адабиёт ва ҳоказолар)ни ҳис этишга ўргатиш шахс камолотида асосий омил бўлиб хизмат қилади.

Қомусимизга бағишланган тантанали йиғилишда Президентимиз И. Каримов 1999 йилни «Аёллар йили» бўлсин деб таклиф қилди. Аёлларнинг жамиятдаги ўрни ва мавқеини янада ошириш, ҳурматини жойига қўйиш — муҳим вазифа эканлиги таъкидланди.

Ҳа, ҳаёт донишмандлиги аёлга бўлган муҳаббатдан бошланади. Бугун аёлларга янги ижтимоий муносабатларни шакллантириш даври келди. Аёлга фақат «уй бекаси» сифатида қараш тўғри бўлмаганидек, «кун кўриш» учун елиб-югуриш, чайқовчилик аёллар маънавиятига, мавқеига путур етказади. Биз ҳар қандай чеклашларга қаршимиз. Аёл маънавияти чекланиб қолмасин деймиз. Шу билан бирга хотин-қизларимиз учун энг муҳим касблар тарбиячилик, ўқитувчилик, шифокорлик, маданият, санъат соҳалари, маиший хизмат тармоқлари деб таъкидлагимиз келади.

Ўтган совет даврида аёллар ҳуқуқини эркаклар билан тенглаштириш, ҳатто (сунъий равишда) ундан ҳам юқори қилиб қўйишга уринишлар бўлди. Машҳур «механизатор»лар, «кетмончи»лар яратилди. Аёлни қулдай ишлатишга замин ҳозирланди. Хотин-қизлар ўртасида турли заифона касалликлар (камқонлик каби!) авж олди. Буларнинг асорати ҳамон йўқолган эмас!

Мустабид тузум даврида ишдан чиққан хаста тупроқ, ифлосланган ҳавони турли заҳарлардан тозалаш

Сунбулу райҳонларимиз

даври келди.

Республикамиз шаҳар ва қишлоқларини яшил боғзор, кўкаламзорларга айлантириш аввало аёл, инсон саломатлигини сақлашда асосий омил бўлиб хизмат қилади.

Биз иссиқ иқлим шароитида яшаймиз. Ҳозирги кунда аҳволи ночор газли сув ва сифатсиз музқаймоқлар дўконлари ёмғирдан кейинги қўзиқоринлардек кўпайиб бормоқда. Оналар ва болалар истеъмоли учун мўлжалланган нарсалар юқори сифат белгисига эга бўлиши керак. Бу «фитобар»лар, сут, қатиқ, қимиз маҳсулотлари сотиладиган дўконларга ҳам тегишлидир.

Гапнинг очиғи, эндиги болаларга янгича тафаккурдаги оналар керак. Уларнинг билимлари ва турмуш уқувлари болаларга кўчади. Болажонлар саволларига жавоб бера олмай уялиб ўтириш энди оналарга сира ярашмас. Маърифатли, маънавиятли, зукко оналарнинг болалари ҳам шундайдир.

Тарбия мавсумий жараён эмас. Бола тарбиясида муҳит ҳам муҳим. Соғлом ўзакнинг қудратли ва боқий бўлиши учун фақат тарбия керак. Шунинг учун ҳам оналик бағоят мураккаб ижтимоий вазифа. Келажак авлод тарбияси унга боғлиқ.

Бизнинг мамлакатимизда «Соғлом авлод учун» шиори давлат сиёсати даражасига кўтарилди.

Болани мустақилликка, эркин фикрлашга, онгли ва асосли равишда касб танлашга ўргатиш болалик хотирасида ёркин из қолдиради. «Озод ва обод Ватан қолсин» деган улкан ҳикмат онанинг, боланинг, оила ва жамиятнинг руҳий-маънавий дунёсига тобора сингиб бормоқда. Аёллар йилида оналик ва болаликни муҳофаза қилиш, ёш авлодни ҳар томонлама уйғун камол топтириш тобора реал қиммат касб этади.

Ҳабибулло АБДУКАРИМОВ

Гулистон

Ҳаёт ва қонунлар

«НОТАРИУС — ҚОНУНГА ТАЯНАДИ», —

дейди Сурхондарё вилояти Адлия бошқармасининг нотариат ишлари бўйича етакчи маслаҳатчиси Бахтиёр Махсумов.

Қайсики юртнинг тарихий илдизи чуқур бўлса, у қураётган янги давлатнинг иморати ҳам шунчалик мустаҳкам бўлади. Ижтимоий барқарор муҳит юзага келаётган шундай мустаҳкам заминда инсонларнинг ҳақ-ҳуқуқлари ҳимояланиб, умуминсоний қадриятлар улуғлансагина фуқаролар давлат сиёсатини бир ёқадан қўллаб-қувватлаб, унинг осойишталиги ҳамда тараққиётига муҳим таянч бўла оладилар. Шу жумладан, давлат ва хусусий нотариал идоралар ҳуқуқини тасдиқловчи «Нотариат тўғрисида»ги Қонуннинг қабул қилинганлигига ҳам бир неча йиллар бўлди. Айни кунларда давлат нотариал идоралари ва хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар ҳам янги қонунлар асосида фаолият юритмоқдалар. Вилоят адлия бошқармаси нотариат ишлари бўйича етакчи маслаҳатчи Бахтиёр Махсумов билан суҳбатимиз ана шу ҳақда.

— Нотариал идораларнинг ҳуқуқи нималардан иборат?

— Нотариал идораларда фаолият кўрсатаётган нотариусларнинг ҳуқуқлари Ўзбекистон Республикаси «Нотариат тўғрисида»ги Қонуннинг 17-моддасида кўрсатилганидек, «мурожаат қилган барча шахслар учун ушбу қонунда кўзда тутилган нотариал ҳаракатларни амалга оширадилар, битим ва аризаларнинг лойиҳаларини тузадилар; ҳужжатларнинг нусхаларини ва уларнинг кўчирмаларини тайёрлаш; шунингдек, нотариал ҳаракатларни амалга оширилишига доир масалалар юзасидан тушунтиришлар берадилар».

— Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариус билан давлат нотариал идоралари ўртасида қандай фарқ ва афзалликлар бор?

— Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар ҳам давлат нотариал идораларида фаолият кўрсатаётган нотариуслар билан тенг ҳуқуққа эга. Давлат нотариал идораларида ишловчи нотариуслар қонуннинг 23-моддасида кўрсатилганидек, 22 турдаги нотариал ҳаракатларни амалга оширадилар. Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариуслар эса қонуннинг 24-моддасига кўра «мол-мулкни ўзгага ўтказишни тақиқлаб қўйиш ва тақиқни бекор қилиш, меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳнома бериш ва мерос мулкини қўриқлаш чора-тадбирларини кўриш» каби масалалардан ташқари бошқа турдаги, яъни 19 турдаги нотариал ҳаракатларни амалга оширадилар. Ушбу ҳаракатлар бўйича назорат олиб борилиши ва тақиқ қўйилган уйларнинг сотилишининг олдини олиш, мерос бўйича гувоҳномаларни тақдим қилишнинг назоратини тўлиқ олиб бориш ҳамда меросга бўлган ҳуқуқ тўғрисида гувоҳномалар берилишини тўла таъминлашлик учун шундай тўхтамга келинган.

— Ўзбекистон Республикаси «Нотариат тўғрисида»ги қонунининг 20-моддасида хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариус ўз фаолиятини суғурта қилиш тўғрисида шартнома тузиши шарт. Нотариус суғурта шартномасини тузмасдан ўз мажбуриятларини бажаришга ҳақли эмас. Яъни суғурта суммаси белгиланган энг кам ойлик иш ҳақининг юз баробаридан кам бўлмаслиги керак, дея таъкидланган. Буни қандай тушуниш мумкин?

— Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариус томонидан ноқонуний ҳаракатлар амалга оширилиб, шартнома тузишда камчиликларга йўл қўйилган тақдирда ёки давлат божи бўйича таъриф суммаси ундиришда хатоларга йўл қўйилганда ва бошқа ҳолатларда суғурта компанияси тўловларни нотариус ўзини суғурта қилган суммадан тўлайди.

— Нотариус ўз манфаати йўлида амалдаги қонундан оғишиб кетиши ҳам мумкинми?

— Давлат нотариал идораларида иш олиб бораётган нотариуслар томонидан йўл қўйилган камчиликлар бўйича Ўзбекистон Республикасининг «Меҳнат кодекси» бўйича тегишли чоралар қўлланилади. Хусусий амалиёт билан шуғулланувчи нотариус томонидан йўл қўйилган камчилик бўйича назорат олиб борувчи органнинг даъво аризасига кўра суд тегишли тадбирлар белгилайди. Нотариус фақат қонунга таянган ҳолда иш олиб боради. Нотариал ҳаракатларни амалга оширишда камчиликларга йўл қўймаслик учун бу соҳада тинимсиз иш олиб бориши, кўплаб қўлланма ва қонунларни билиши лозим.

— Қандай ҳолатларда нотариал ҳаракатларни амалга ошириш ҳуқуқи чекланади ва рад этилади? Нотариал ҳаракатларни кечиктириш ва тўхтатишнинг қандай асослари мавжуд?

— Нотариуслар ўзининг яқин қариндошлари номидан ва уларнинг номларига бўладиган нотариал ҳаракатларни амалга оширишга ҳақли эмаслар. Мазкур қонуннинг 37-моддасида бу белгилаб қўйилган. Шунингдек, ушбу қонуннинг 38-моддасида нотариал ҳаракатларни амалга ошириш қонунга зид бўлганида, бу хизмат тури бошқа нотариал идоралар томонидан амалга оширилиши лозим бўлганида, муомалага лаёқатсиз фуқаро ёки вакил мурожаат қилганида, юридик шахслар уставларида кўрсатилган мақсадларга зид битимлар тузганларида, шунингдек, битим қонун талабларига мувофиқ келмаганда, нотариал ҳаракатларнинг бажарилиши учун ноқонуний ҳужжатлар тақдим қилинганда, нотариус нотариал ҳаракатларни амалга оширишни рад қилишлик ҳақида 3 кун ичида қарор чиқариши ва фуқароларнинг илтимосига кўра рад этиш сабабларини тушунтириб бериши зарур бўлади. Кўпчиллик ҳолатларда фуқароларга битимнинг қонун талабларига тўғри келмаслигини тушунтириб берилиши натижасида улар қонуний йўл тутишга ҳаракат қиладилар ва тегишли ишларни бажарадилар. Масалан: автомашинасини сотмоқчи бўлган фуқаролар аввало ўз оиласининг розилигисиз «автомашинани бегоналаштириш шартномаси»ни тасдиқлаб беришлик ҳақида мурожаат қиладилар. Нотариус уларга Ўзбекистон Республикаси «Оила» кодексининг тегишли моддасига кўра оиласининг розилигисиз тузилган битим ҳақиқий эмас деб, топилишини тушунтирганидан кейин улар ўз оиласининг розилигини олиб кейин битимни тасдиқлайдилар. Ушбу қонуннинг 39-моддасида агарда фуқаролар нотариус томонидан чиқарилган нотариал ҳаракатларни кечиктириш ва уларни тасдиқлашни бекор қилиш ҳақида»ги қарорларидан норози бўлган тақдирда, фуқаролар нотариал идора жойлашган жойдаги судга мурожаат қилиш ҳуқуқлари борлиги ҳақида кўрсатилган.

— Олди-сотди шартномасида иштирок этаётган шахслардан нотариуснинг «олди-сотди шартномасини тасдиқлаганлик учун» оладиган хизмат ҳақи қандай бўлади? Масалан, автомашина олди-сотди шартномаси ёки кўчмас мулк олди-сотди шартномаларини расмийлаштирилгани учун нотариус қанча хизмат ҳақи олади?

— Нотариус томонидан автомашиналарни бегоналаштириш шартномаларини тасдиқлаганлик учун автомашинанинг эскириш йили, унинг от кучини ҳисобга олган ҳолда давлат божи ёки таъриф суммаси ундиради. Масалан, «ВАЗ-2106» русумли автомашинасининг эскириш йилига қараб энг кам ойлик иш ҳақининг 20 (264 с.), 15 (198 с.), 10 (132 с.) фоизи миқдорида белгиланган кўрсаткичлар автомашинанинг от кучига кўпайтирилиб давлат божи аниқланади ва шу аниқланган давлат божи ёки таъриф суммаси ундирилганидан кейин нотариус кўрсатилган шартномани тасдиқлаб беради. Масалан: 1999 йилда ишлаб чиқарилган автомашина учун 80x264=21210 сўм, 1995 йилда ишлаб чиқарилган автомашина учун 80x198=15840 сўм, 1990 йилда ишлаб чиқарилган автомашина учун 80x132=10560 сўм ва 264 сўм миқдорида пуллик хизмат ҳақи ундирилади.

Шунингдек, кўчмас мулкларнинг олди-сотди шартномалари тасдиқланаётганда бегоналаштирилаётган уй-жой, хусусийлаштирилган квартираларнинг сотилиш баҳосидан келиб чиқиб давлат божи ундирилади, агарда хусусийлаштирилган хонадон биринчи маротаба сотилаётган бўлса, у ҳолда 20 фоиз миқдорида ва бошқа ҳолларда 10 фоиз миқдорида давлат божи ундирилади. Масалан: уй-жой ёки хусусийлаштирилган хонадон 500000 сўмга сотилганида 50000 сўм миқдорда давлат божи ва 330 сўм миқдорда пуллик хизмат ҳақи ундирилади. Агарда хонадон хусусийлаштирилгандан кейин биринчи марта сотилаётган бўлса, у ҳолда 100000 сўм миқдорда давлат божи ва 330 сўмлик хизмат пули олинади. Агарда нотариал ҳаракатлар, нотариал идорасидан ташқарида чақирув асосида амалга оширилса, бу ҳолда давлат божи икки ҳиссага оширилади.

— Ворисларнинг мулкка бўлган ҳуқуқи, васиятнома, шунингдек, эр-хотиннинг умумий мулкка бўлган мулк ҳуқуқи масалаларини ҳал қилишда нотариус қандай йўл тутади?

— Ворислик ҳуқуқи васият ва қонун бўйича амалга оширилади, яъни васият бўйича бир фуқаро томонидан унинг тириклик вақтида ўзига тегишли бўлган мол-мулкини бошқа бирор кишига васият қилиб қолдиради. Васиятнома ҳар қандай кишига қолдирилиши мумкин. Васиятномаларни тасдиқлаш тартиби «Нотариат тўғрисида»ги қонуннинг 45-моддасида ва Ўзбекистон Республикаси «Фуқаролик кодекси»нинг 1125—1126-моддаларида белгилаб қўйилган. Васиятномалар нотариал идораларидан ташқари:

— касалхона, госпиталларнинг бош ҳакимлари, навбатчи ҳакимлари, қариялар ва ногиронлар уйларининг директорлари, бош ҳакимлари томонидан;

— Ўзбекистон Республикаси байроғи остида сузиб юрган кема капитанлари томонидан;

— қидирув экспедициялари ва бошқа экспедиция бошлиқлари томонидан;

— ҳарбий қисмларнинг, нотариус бўлмаган ерлардаги жойлашган ҳарбий қисмларнинг командирлари томонидан, озодликдан маҳрум қилиш муассасалари бошлиқлари томонидан;

— нотариус бўлмаган аҳоли пунктларида эса нотариал ҳаракатларни амалга ошириш ҳуқуқига эга бўлган мансабдор шахслар томонидан бажарилади. Ушбу амалга оширилган ишлар, яъни тасдиқланган васиятномалар бир суткада тегишли нотариал идораларига рўйхатга олиш ва алфавит китобига киритилиши учун тақдим қилиниши-жўнатилиши шарт.

Нотариуслар эр-хотиннинг ёзма аризаларига асосан улардан бирига ёки ҳар иккаласига ҳам никоҳ давомида орттирилган умумий мол-мулкдаги улушига бўлган ҳуқуқ тўғрисида гувоҳнома беради. Мол-мулк улушига бўлган ҳуқуқ тўғрисидаги гувоҳнома шу мулк жойлашган ердаги нотариал идора томонидан берилади. Гувоҳнома бериш вақтида нотариус уларнинг тегишли ҳужжатлари ва эр-хотиннинг шахсини тасдиқловчи ва никоҳ тўғрисидаги гувоҳномалари асосида нотариал ҳаракатларни амалга оширади.

— Ҳужжатларни сақлаш учун қабул қилиб олиш ва уни қайтариб бериш масаласи қандай амалга оширилади?

— Нотариус юридик шахслар ва фуқаролар томонидан тақдим қилинган ҳужжатларни рўйхат бўйича қабул қилиб олади. Ҳужжатларни қабул қилиб олганлик ҳақидаги тилхатнинг бир нусхаси нотариусда қолади ва иккинчиси эса топширган шахсга берилади. Сақлаш учун қабул қилинган ҳужжатлар уларни топширган шахсга ёки унинг вакилига тегишли гувоҳномага кўра ёки бўлмаса суднинг қарорига кўра қайтарилади.

— Мазмунли суҳбатингиз учун раҳмат!

**Суҳбатдош:
Холмуҳаммад ТОҒАЙМУРОДОВ**

ЧИРМОВУҚ

Киши адолатсизлик билан тўқнашганда адолатнинг моҳиятини янада теранроқ англайди.

...Ўтган ёз ўртанча ўғлим Республика миқёсидаги лицейга ҳужжат топширди. Гапнинг очиғи, ўғилларим чинакам мард, жасур йигитлар бўлиб вояга етишларини орзу қиламан. Бири учувчи, бири геолог, бири Ўзбекистон армиясининг офицери... Хуллас ўртанчим, ўша лицейга кириш учун икки йил шуғулланди.

Ўқитувчи ва мухбир бўлмиш ота-она маошининг емак-ичмакдан қисилган қисмига репетитор ҳам ёлладик. Аммо эртага тест синовлари бошланади, деган кунда ўғлимнинг ҳужжатлари «рўйхатдан тушиб қолибди». Сабабини сўраганимда турли баҳоналарни рўкач қилишди. Уйга келсам, ўғлим юзтубан ётибди, шунақа тушкун...

— Аяжон, сизга айтувдим-ку, у ерга кириш унча-мунчанинг қўлидан келмайди. Бизга йўл бўлсин. Мана, энди ўртоқларимнинг олдида шарманда бўлдим.

— Сани билиминг бор, ўғлим.

— Билим, билим. Билимим бўлгани билан ҳатто имтиҳонга ҳам қўйишмаяпти-ку!

Мустақил ҳаёт остонасида турган фарзандим умрида илк бор адолатсизлик билан дуч келиб турибди.

Қаерга учрашиш керак бўлса, боравердим. Ва ҳар қаерда ҳам «Қўлимиздан ҳеч қандай ёрдам келмайди» деган жавобни олдим. Вилоят ҳокимлигида ҳам шу жавобни эшитгач, умидсизлана бошладим. Ахийри.

— Хафа бўлмайсизлар. Юқорига мурожаат қиламан, — дедим вилоят ҳокимлиги мутахассисига.

Идорага кетяпман-у, юракда ғалаён. «Мен қандай мухбир бўлдимки, ўзимни ҳимоя қилолмасам. Адолатсизлик олдида ожиз одам бошқаларнинг ҳақ-ҳуқуқини қандай ҳимоя қила олади?».

Хуллас, ҳақ қарор топди. Ўғлим имтиҳонлардан яхши ўтди. Ўқишга кирди. Мен учун энг муҳими, у энди дунёда адолат борлигига ишонди.

Биз — катталарга назар солиб, баъзиларимизда адолат, ҳақиқатга ишонч туйғуси сўниб қолаётганини сезаман. Порахўрлар, тамагирларга ишимиз тушганда «барибир ҳаммаси шуларнинг қўлида» дея қўл силтабгина қўя қоламиз. Андишанинг отини қўрқоқ қўйган порахўр «қўшиғини» авжига чиқаради, атрофига худди ўзига ўхшаганларни тўплайди. Қарабсизки, бир одамнинг лоқайдлиги туфайли порахўр чирмовуққа айланади. Биларсиз чирмовуқ: шунақа беор, шунақа ёпишқоқки, ўзи ўралиб олган райҳон ёки жамбилни таг-томири билан юлиб ташламасангиз бўлмайди. Чирмовуқнинг беор «қўллари» шунчалар кўп ва яшовчан, худди минг оёққа ўхшайди.

Сир эмас, кўпчилик ёшлар маоши катта, кўпчиликка амр этиш имкони кенг бўлган идораларга ишга киришни орзу қилади. Ўзларича, «ойига 15-20 мингдан маош олсам, «лева» қилсам, ишга кириш учун сарфлаган харажатимни чиқариб оламан» деб ўйлайдилар. Улар ўзларича ҳақ. Аммо бир кун, «Мен қиламан ўттиз, эгам қилади тўққиз», деган мақол мағзини англаб қолиш пайти келади.

Президентимиз «Адолат ҳар ишда ҳамроҳимиз ва дастуримиз бўлсин» номли суҳбатида («Тафаккур журнали», 1-сон») айниқса раҳбарлар тўғрисида ҳар биримизнинг тил учимизда турган, қалбимизни ўртаган мулоҳазалар билдирилади. Чунончи: «Шарқда қадимдан жуда машҳур бўлган «Сиёсатнома» деган асарда подшоҳ, ҳоким амир ва беклар — куззотнинг замонавий тил билан айтганда, раҳбарнинг бош вазифаси қўйқўзиларни бўрилардан муҳофаза қилиб, ҳаром қўлларни кесиб, ер юзини ёмонлик қилувчилардан тозалаш: жаҳонни адолат ва осойишталик билан обод қилишдан иборат», деб кўрсатилган.

Ҳар сафар шу каби ҳикматли фикрларни ўқиганимда, чуқур ўйга толаман. Қани энди, шу сўзлар ҳар бир раҳбарнинг, амал курсисига ўтирган катта-кичик мансабдорларнинг иймон-эътиқодига айланса.

Касб тақозоси одамлар орасида кўп бўламан. Қайси бир йиғинда катта мансабдорлардан бири минбарга чиқволиб, ҳалолликдан, покликдан, тўғриликдан ваъз ўқий кетди. Ваъзни ёзиб берган «мирзо» ҳадислардан ҳам қўшворган. Шунда ёнимда ўтирган кекса отахон бошини сараклатиб деди:

— Тавба, ҳалоллик тўғрисида гапириш учун аввало, ўзи ҳалол бўлмоғи шартлигини бу раҳбар билмасмикан? Ўзи тўғримикин? Ўзи покмикин? Мансаб курсисига ўтирганига йил тўлмай, фалон миллионга уй-жой қурдирганини халқ билмайди, деб ўйлайди-да. Давлатдан оладиган маош ҳисобига бунақа хонтахлит уйни икки дунёда ҳам қуролмаслиги унинг кўчасидан бу «дворец»га анграйиб ўтувчи ўқувчи болага ҳам аён-ку. Минбарга чиқволиб, ҳаммани оғзига қаратгани-чи? Икки юз километр узоқдан шу ёлғон-яшиқларни эшитгани келганаканман-да.

Буларга элнинг иши тушади, ташвиши тушади албатта, уларга ҳамиша элнинг кафти устида эканингизни унутманг, дейишни истардим. Имом Ғаззолий ёзади: «Абу Бакр Сиддиқ розияллоҳу анҳу айтдилар: «Бу жасад (бадан) бамисоли қушлар қафасидир ва ёхуд ҳайвонларни қамайдиган оғилхонадир. Бас, сен фикр қил, ҳар иккисидан қай бирига мансубсан: Агар юксакликка учадиган қушлар жумласидан бўлсанг (яъни эзгу, ибодатли кишилар), худо томонидан келадиган «Эй, пок нафс» деган нидони эшитиб юқорига қараб учгайсан — токи жаннатнинг олий даражаларини қучгайсан.

Ва лекин Аллоҳ, сақласин, минбаъд иккинчи тоифа жумласига мансуб бўлма, негаки, Аллоҳ айтади: «бу беиймонлар ҳайвонлар каби, балки ҳайвонлардан ҳам ортиқ адашганлардир».

Адолатда адашмайлик. Зеро, адолат адашмайди, адаштирмайди.

Маҳфуза УСМОНОВА

Фарғона

БУНИ ДЎСТЛИК ДЕЙДИЛАР

Азим Суюнга

Сиз болаликни соғинасизми? Унинг мусаффо осмонларини, эртакли оқшомларини, осуда тонгларини соғинасизми? Болалик дўстларингизни-чи? Улар билан бирга кечган маъсумликни-чи, соғинасизми? Боликнинг тупроқ кўчаларини, болаликнинг орзуларини, тасаввурларини, изтиробларини қўмсайсизми?

Уларнинг болалиги бирга кечди. Ёшларида бир ёш фарқ қиларди. Аммо бу мутлақо сезилмасди. Бирга қўй боқишди. Сурув қайтаришди. Тоғлардан ўтин ташишди. Асрий ёнғоқларнинг шохларида олмахонлардек сакраб ўйнашди. Накуртсойнинг зилол сувларида шаталоқ отишди. Бешбармоқ қояларининг ўркачларига чиқишиб, бутун Нурота тоғ силсилаларига узоқ-узоқ термулишди. Тоғнинг ёввойи чечакларидан сармаст бўлишди. Какликларнинг қақрлашларини узоқ-узоқ тинглашди. Шамол каби елгувчи алқорларнинг ортларидан қувлашди. Гарчи алқорлар умид ва орзулар сингари тутқич бермаса-да, бахт каби узоқларга кетиб қолса-да?

Тоғ фарзандларининг қўллари осмонларга етди. Улар юксакда юрганлари учун ҳам, мудом янада юксакларга парвоз қилишни истайдилар. Тоғларга хос мағрурлик, кенглик болаликданоқ уларга ҳамроҳ бўлади.

Дўстлар. Майсалар нигоҳларини юрак-юракларидан ҳис қилишади. У қўшиқ айтарди. Комилжон Отаниёзов қўшиқларини айтарди. Овози етгунича айтарди. Тоғлар акс-садо қайтаргунча айтарди. Булбуллар қўшиғи тинганича айтарди. Тоғ осмонидаги ойни кўрганмисиз? Тундаги ойни. Унинг ҳилоллигини кузатганмиз? Бир тилим қовунга ўхшаган палласида. У ўша ойга қараб қўшиқ айтар эди. Чигирткалар чириллаши тинганича айтарди. У отасининг дўмбирасини чертарди. Дўмбиранинг бир тори узилган эди. Аммо у чертиб-чертиб айтарди. Унинг овозида қандайдир мунг, маҳзунлик яширинган эди. Унинг овозининг оҳангларида қандайдир қўрқув бор эди. Изтироб яширинган эди. У куйлаётганда, сойлар сукут сақлар, қоялар қаддини эгарди. Қушлар сайраши тинар. Табиат сеҳрланиб қоларди.

У болаликни ортда қолдириб, ўсмирликка қадам қўйган пайтида бу қўшиқ тинди. Синиб тушди. Чилчил синди. Дўмбирасининг ёлғиз тори узилиб кетди. Қоялар қулади. Унинг қўшиқлари унинг оҳанграбо овозлари, орзулари, армонлари, мана шу тошлар остида қолиб кетди. Унинг онаси ўлди. Онаси Қорасоч ўлди. Аёвсиз катта ҳаёт унинг қисматига етимлик тамғасини урди. Ишончлар, умидлар барчаси алқорлар сингари узоқларга кетиб қолди. У оилада бош ўғил эди. Укалари ва сингиллари кўп, оила таянчи, устуни қулаганди. Отаси ёлғиз қолди. Бу пайтда у 7-синфни битираётган эди. У ўқишини давом эттириб, ҳофиз бўлмоқчийди. Аммо у отасини ўйлади. Отасининг ёлғизлигини ўйлади. Унинг аянчли қисматини ўйлади. Унга жуфти ҳалол кераклигини ўйлади. Бир этак болаларга она керак эди. Отани уйлантириш учун эса пул керак эди. Бу тоғлар орасида, бу тоғларда, бу тоғликларда ҳамма нарса бор. Аммо пул йўқ эди. У тоғларни, қўшиқларини, севимли дўстини ташлаб Қизилқум чўлларига кетди. Қизилқум чўлларида одамларнинг қўйларини боқди. Сурувларини, подаларини, уюрларини боқди. Отасини уйлантирди. Аммо энди йигитлик ортда қолган эди.

Оталиғни молин
боқдим баҳорда,
Ўзи турмай
уйғотади саҳарда
Пиширган ошлари
кўзди ёшиндек,
Чақмоқ тош нонларин
берар наҳорда.

У барибир куйларди. Йироқларда қолиб кетган болаликни, орзуларни ўзига чорлаб соғинч билан, армон билан, умид билан куйларди. Қўшиқлари бамисоли ғамга айланган эди. Алланечук изтиробларга айланган эди. Мунгларга айланган эди. Қизилқум саҳроларида қолиб кетган ўсмирлиги, уни тинимсиз тақиб қилар эди. Узоқ Тошкентга бориб ўқиш орзуси, куз турналаридек уни ташлаб кетган эди. У ерларга бориб ўқишга истакларнинг, кўнгилларнинг хоҳишлари етмасди. У болаликдаги дўстига Тошкентга бориб ўқишни тинимсиз маслаҳат берар эди. Унинг Дўсти ўқиш учун Тошкентга кетди. Дўстининг орзуларини амалга ошириш учун ҳам Тошкентга кетди. Лекин у юрагида, дўстининг қўшиқларини, ўзи билан бирга олиб кетди. Дўстининг орзулари унга қанот бўлди. Дўстининг мунгли қўшиқлари унга ҳамроҳ бўлди. Дўсти эса қишлоқда қолди. Қишлоқ молларини боқди. Уйланди. Оила қурди. Бола-чақалик бўлди. Аммо унинг шеърга бўлган, қўшиққа бўлган, санъатга, адабиётга бўлган меҳри ҳеч қачон сўнмади.

Тошкентга кетган Дўст дўсти учун ҳам ўқиди, улғайди. У болалик оламининг гўзал дамларини шеърларида тасвирлади. Дўст соғинчи, юрт соғинчи Тошкент осмонларини ҳайқириққа тўлдирди. Юксак тоғлар, азиз болалик, асрий чинорлар, икки болакай қувлаган алқорлар, орзулар, армонлар Ватанни, Пойтахтни ларзага солди. Соғинч. Изтироб. Айрилиқ уни шоир қилди. У Тошкентда шоирга айланди. Шоир дўст ҳар гал она қишлоғига келганда, дўстларини эргаштириб келарди. Улар шоирлар, олимлар эди. Улар киночилар, адиблар, рассомлар эди. Ҳар бири ўзининг номига эга бўлган таниқли одамлар эди. Уларнинг ҳаммасини дўстининг уйига бошлаб келар эди. У шу ердагина очилиб суҳбатлар қурар эди. Гурунглар, ҳангомалар, тоғлар, овчилар, ўтган-кетган боболар, момолар ҳақида.

Унинг исми Олтибой. Ўнг қўлида бешта эмас, олтита бармоғи бўлгани учун, оти Олтибой. Шоир дўстининг исми эса Азимбой. Дунё шундай экан, ким орзусига етади, кимдир етолмайди. Кимнидир дилида буюк армон. Аммо Олтибой ягона дўсти билан фахрланади. Унинг ҳозир 12 та фарзанди бор. Шоир дўсти унга шеърлар бағишлаган, соғинчлар бағишлаган. Достонларининг қаҳрамонларидан бири Олтибой дўмбирачидир.

Ҳассос шоирнинг иш кабинети. Унда бир сурат бор. Адашмасам паспортга тушилган суратнинг катталаштирилгани. Бу шоирнинг дўсти Олтибой ака экан.

— Мен унинг ўзини, овозини, худди тоғларни соғинган каби, худди ватанни соғинган каби соғинаман. Бу сурат унинг биттагина сурати. Шундан катталаштириб олдим. Мен пойтахтга келганимга 32 йил бўлган, бўлса ҳам Олтибойнинг қўшиқларини, дарду ўйларини ўзим билан бирга олиб юрибман. Шаҳарнинг шовқини ҳам, дунёнинг ёлғонлари ҳам бизнинг дўстлигимизни унуттиролмади.

Шоир кўзларида ёш пайдо бўлади. У болалигига, болалик оламига, Олтибой дўстининг қўшиқларига қайтмоқчи бўлгандек хаёл суради.

Олтибой Деҳқонбой ўғли тоғлар орасидаги ташландиқ Сайхонликда, уч йил бўлдики улуғ боғ яратди. У дўстлик ҳурмати бу боғга «Боғи Азим» деб ном берди. «Боғи Азим» сўзини тошларнинг бағрига дарахтлар билан ёзиб чиқди. Бу боғ Азим Суюннинг ёшни тўлдирганига совға бўлди.

Шоир наздида, шоирга тоғлар, мағрур қоялар, Ватан меҳри, дўст меҳри совға қилинди. Бу юрт шоирини ардоқлайди. Бу юрт шоирини қадрлайди. Мен шамолда қўшиқ куйлаб «ғижжак чалаётган» дарахтларга қараб шуларни ўйладим.

Шоир Рауф Парфининг мана бу сатрлари тилимга келди:

Аста варақлайман
ўтган кунларни,
Гўзал китобимдир
қадаҳ лолагун.
Келар болаликнинг
азиз унлари,
Азиз жўраларим,
қайдасиз бугун?

Сиз болаликни соғинасизми?

Фаррух ҲАМИДУЛЛО ўғли

КЎНГЛИМНИНГ СУЛТОНИ...

Йигирма ёшдан кейин инсон ақлига қулоқ солгани маъқул.
М. Ю. Лермонтов

...Азобнинг, азобланишнинг ҳам тури кўп бўларкан. Кимдир азиз кишисининг кўнглини ололмаганидан ўкиниб юрса, бошқа биров унга нисбатан носамимий муносабатда бўлаётганликларидан умри бўйи нолиб юради. Менимча азобланишнинг, хўрланишнинг энг охири — нокераклигингни, иккинчи даражали инсон бўлиб қолганингни ҳис қилиш бўлса керак.

Ҳаёт биз ўйлагандан ҳам мураккаб ва унинг чигалини ечмоққа умр етмайди. Қўлимга қалам олишга ундаган воқеа шундай:

Дугонам билан меҳмондорчиликдан келаётган эдик. Кузнинг куни. Қоронғу тушиб қолди. Шу боис такси кира қиладиган бўлдик. Олдимизга битта машина келиб тўхтади.

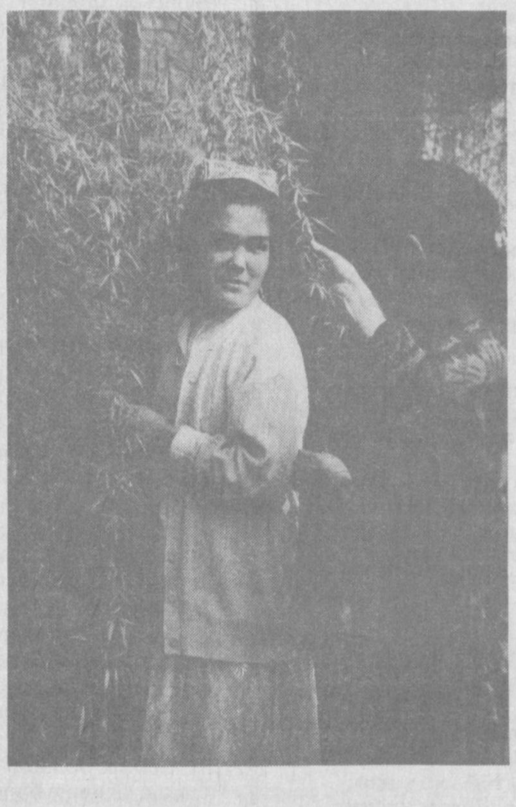

— Қизлар, қаерга борасизлар? — деди ҳайдовчи. Биз борар манзилимизни айтдик. Ҳайдовчи очиқкўнгил киши экан. Йўл давомида суҳбатимиз қизиб кетди. Биримиз олиб — биримиз қўйиб у кишини саволга тутдик:

— Фарзандларингиз нечта?

— 4 та қиз, — деди у киши ўйга толди. Сўнг жиддийлашиб сўз бошлади:

— Ўғлим ҳам бор. Фақат буни рафиқам билмайди. Мен турмуш ўртоғимни ҳурмат қиламан. Лекин ўғлимнинг онасини севаман. Уни иккинчи хотин қилиб олишим мумкин эди. Лекин мен ҳозирги енгил ҳаётни эмас, 20-30 йилдан кейинги ҳаётимизни ўйладим. Унга ҳам тушунтирдим. Бошқа кишига турмушга чиқишига ундадим, кўнди. Уни шунчалик севардимки, болаларча содда кўнгли бор эди. Чеҳрасидан қалбининг беғуборлиги яққол кўриниб турарди. Иккимиз бир олам эдик. Гарчи ёнимда турмуш ўртоғим, севимли касбим, ширинданширин қизалоқларим бўлса-да, барибир ҳеч нарса татимайди. Энди энг ёмони, ҳеч нарсани ўзгартириб бўлмаслигини англаб, билиб туриб, ўзимни-ўзим овутиб келаяпман. Ўғлимни кўргим, уни эркалатгим, дунё-дунё шодликлар ҳадя қилгим келади. Унинг чеҳрасида табассум кўрсам, шунинг ўзи кифоя.

Ҳайдовчи афсус-надомат билан сўзлар, назаримда, ў ҳаётининг қайси жойида қанақа хато қилгану, қайси хатосидан пушаймон эканлигини гўё унинг ўзи ҳам тушунмасди...

Меҳр-оқибат, самимий муносабат, оддийгина инсонга эътибор ҳақида баландпарвоз сўзлар айтиш осон. Аммо бундай хусусиятларга эришиш ҳар кимга ҳам насиб қилавермайди. Бироқ турмуш ташвишлари билан бўлиб инсонийликнинг пойдевори аталмиш меҳру-муҳаббат, вафо тушунчаларидан беихтиёр узоқлашамиз, бир калима ширин каломимизга ташна қалбларни ташналикдан қондиролмаймиз. Эртами-кечми биз ҳам кимнингдир кўмагига, кимнингдир меҳрига муҳтож бўлишимиз мумкинлигини ўйламаймиз.

Ҳозирда айрим уй бекалари мана шундай енгил табиатли эркакларнинг қурбони бўлмоқдалар. Мен уларга ақл ўргатмоқчи, насиҳатгўйлик қилмоқчи эмасман. Ўзгаларнинг ҳаётига аралашишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Бу билан мен эркакларни ёмонлаб, ёки осмонга чиқариб мақтамоқчи ҳам эмасман. Биргина инкор қилиб бўлмайдиган ҳақиқатни эслатиб ўтмоқчиман холос. «Инсон уйидан топмаган меҳру-муҳаббатни кўчадан қидиради» деган гапни халқимиз бекорга тез-тез такрорламайди. Биз аёллар шундай гўзал, покиза, ширин сўз бўлайликки, турмуш ўртоғимиз биздан бошқасига «қиё» боқмасин. Кунига ўзимиз учун — аёллигимиз зебу файзи учун бирон соат вақт ажратайлик...

Тасаввур қилинг. Эрингизнинг олдига мағзава артилган фартукда ширин таом олиб кирдингиз, қўлингизнинг сувини ҳам артмагансиз, бошингизда униққан рўмол, хуллас... Балки эрингиз ичида бир ижирғангандир, шошганингиздан сезмагандирсиз.

Азизлар, ҳаёт шундоқ ҳам мураккаб, унда ақл бовар қилмайдиган ҳодисалар тез-тез учраб туради. Шунинг учун ўзи мураккаб ҳаётни баттар чигаллаштирмай, кейинчалик шу чигал иплар оғушидан чиқолмай қийналмайлик. Лекин аслида ўтган вақт ноёб нарсаларнинг қадрини яна ҳам чуқурроқ ҳис қилишга мажбур қиларкан. Инсонга бир марта бериладиган ҳаётни асрларга татигулик қилиб яшашга нима етсин.

Эркакларимизни оиласи, фарзандлари, аввало виждони олдидаги бурчларини унутишга йўл қўймайлик.

Муяссар ҲАСАНОВА

«Миллий тикланиш» газетасининг навбатдаги сони 1999 йил 6 июлда чиқади.

Дам олиш соатларида

ШАТРАНЖ ОЛАМИДА

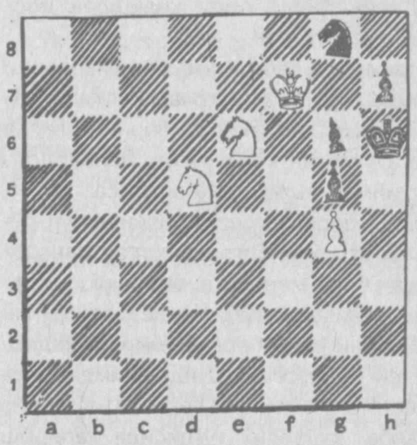

АЖАЛГА ҚАРШИ ДОНА СУРИШ

Француз рассоми Алдеркес Пиктор 1470 йилда Таби ибодатхонаси деворларини безаётиб, ажал билан шахмат ўйнаётган киши тасвирланган расмини яратади. Швед кинорежиссёри Ингмар Бергманнинг айтишича, шу расм уни «Еттинчи муҳр» филмида рицарнинг ўлим билан шахмат ўйнаётган пайтини акс эттиришга ундаган.

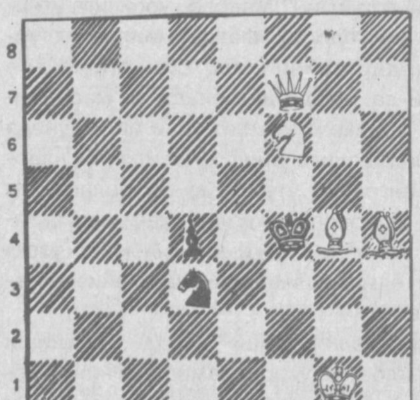

БИРИНЧИ ЛУҒАТ

Биринчи шахмат луғати 1825 йилда Барселонада босиб чиқарилган. Бу Хуан де ля Торре томонидан тузилган «Шахмат маълумотномаси ва атамалар луғати»дир. Унда шахмат ўйини қоидалари, спортнинг бу турига оид атамалар изоҳи, тахтанинг тўла ва айрим катакчалари тасвири келтирилган, асп (от)нинг бир катакчадан иккинчисига сакраб ўтиши кўрсатилган.

Иккала этюдда ҳам оқлар бошлаб, икки юришда қораларни мот қилади.

Анвар ИНОҚОВ,
шахмат бўйича спорт усталигига номзод

БЎЙИГА: 0. Судралиб юрувчилар синфи вакили. 1. ХХ асрнинг энг зўр романи. 2. Олий ўқув юртларидаги бошқарма. 3. Буюк фаранг адиби. 4. Органик модда. 5. Бирор нарсанинг номланиши, термин. 6. Ўтмиш. 7. Тўғри, баланд. 9. Гуноҳ. 10. Содда. 11. Россиядаги кўл. 12. Тор кўча. 13. Қадаҳ. 14. Ёзувчи, «Қойилмақом ўйин» романининг муаллифи. 15. Суюқликдаги қолдиқ. 20. Денгиз бўрони. 21. Чақа. 25. Эркаклар исми. 26. Мураббий. 29. Мевали дарахт. 30. Эртадан кейин. 31. Идиш. 32. Иссиқ. 33. Асл. 34. Узум нави. 35. Ғаройиб. 36. Ахлоқ. 37. Ҳайратланиш. 38. Боғланиш. 39. Антик давр шоири. 44. Тўсиқ. 45. Ватан фидойиси. 46. Ишончнома. 47. Белни бақувват қилувчи таом. 53. «Нора» пиессасининг муаллифи бўлган даниялик ёзувчи. 54. Дурадгорлик асбоби. 55. Қадимги транспорт тури. 57. Кўп. 58. Бедананинг озиғи. 59. «Жараён» романининг муаллифи. 62. Расмий хат. 63. Ироққа оид. 68. Буюк ҳинд ёзувчиси. 69. Француз маърифатпарвар адиби. 70. Аксадонинг геологик термини. 72. Дуккакли ўсимлик. 73. Қаламтарош. 74. Сочнинг зийнати. 76. Олдиндан бериладиган иш ҳақи. 77. Кириш учун рухсатнома. 78. Пойабзал. 79. Гул нави. 80. Синов усули. 83. Ранг. 84. Шарқона календар. 86. Тўплам, журнал. 87. Бўйсуниш. 88. Нидо, фарёд. 89. Буюк фаранг адиби. 95. Мактаб анжоми. 96. Фаол. 97. Мактабнинг бошланиши. 98. Беқасам газлама. 99. Одам организмидаги қон қотиш ҳолати. 100. Тикув асбоби. 101. Спорт ўйини тури. 102. Номус. 103. Машинасозлик шаҳри. 104. Нозик, илоҳий. 105. Машина мойи. 108. Вақт бирлиги. 109. Жигардан бино бўлган қоғоз.

ЭНИГА: 1. Ошкўк. 4. Ақлли аёл. 6. Гапирувчи қуш. 8. Қиймат. 11. Россиядаги ўлка. 13. Баҳона. 16. Биринчи, дастлаб. 17. Қутлов. 18. Буюк фаранг шоири. 19. Хорижий мусиқа жанри. 22. Ёзувчи, «Ёш Вертернинг изтироблари» асари муаллифи. 23. Сувсарлар оиласига мансуб ҳайвон. 24. «Чол ва денгиз» романининг муаллифи. 27. Аёллар исми. 28. Қовун нави. 29. Қариндош киши. 31. Гўзал, лобар. 33. «Дон Кихот» романининг муаллифи. 36. Чорасиз, кучсиз аёл. 38. Зўрға. 40. Эркаклар исми, С. Айний қаҳрамони. 41. «Дон Жуан» муаллифи. 42. Заҳарли қайнатма. 43. Фасл. 48. ...тетик одам. 49. Қазо. 50. Гренландия яқинида жойлашган ярим орол. 51. Зўр баҳо. 52. Кийим. 53. Рўза ойидаги маросим. 55. Гул қаймоғи. 56. «Тойчоқ» машина. 58. Истак, ният. 60. Буғдойнинг «укаси». 61. Ширин пишириқ. 64. Қимор ўйини. 65. Кўп «тиш»ли асбоб. 66. Тотув. 67. Гирд, чет. 68. Шеърий санъат. 70. Инерт газ. 71. Одам тана қисмларининг ўлчов бирлиги. 75. Хотин қариндош. 77. Сарф-харажат. 81. Англаш. 82. Лотин америкалик моҳир ҳикоянавис адиб. 84. «Бузрукворнинг кузи» романининг муаллифи. 85. Кийим-бош. 90. «Педро Парамо» қиссасини ёзган ёзувчи. 91. Дамқисма касаллиги. 92. Уятчан. 93. Равон. 94. Лақма. 95. Шашка тоши. 97. Ясси баланд текислик. 99. Мукофотлаш. 102. Бино, иморат. 104. Франциядаги дарё. 106. Рақамлар йиғиндиси. 107. Ғазал мулкининг султони. 109. Улуғ рус шоири. 110. Гўдак озиғи. 111. Ҳужжатлар сақланадиган жой. 112. Диний байрам. 113. Фарзанд. 114. Оёғи узун қуш. 115. Якунловчи ўйин. 116. Оналар қўшиғи.

Тузувчилар:
Инобат Бону ва Шер Али

ГАЗЕТАНИНГ 15 ИЮН СОНИДА ЭЪЛОН ҚИЛИНГАН БОШҚОТИРМАНИНГ ЖАВОБЛАРИ

777 х 143 = 111111
777 х 286 = 222222
777 х 429 = 333333
777 х 572 = 444444
777 х 715 = 555555
777 х 858 = 666666
777 х 1001= 777777

Ўзбекистон Миллий Тикланиш демократик партияси Марказий ҳайъати ҳамда «Миллий тикланиш» газетаси ижодий жамоаси Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Давлат ва жамият қурилиши академияси биринчи проректори Рустам Зиёдович Жумаевга падари бузруквори

ЖУМАЕВ Зиёд

вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдирадилар.

«Миллий тикланиш» газетаси ижодий жамоаси «Ўзбекистон овози» — «Голос Узбекистана» газеталарининг Бош муҳаррири Азим Суюнга волидаи муҳтарамаси

Норбуви МАМАДАЛИЕВА

вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдарлик билдиради.

Миллий Тикланиш
Муассис: Миллий тикланиш демократик партияси

Бош муҳаррир: Иброҳим ҒАФУРОВ

Газета 00136-рақам билан рўйхатдан ўтган.
Буюртма: Г — 0517.
Сотувда нархи эркин.
Ҳажми 2 босма табоқ.
Саҳифаловчи: Тимур ТЎХТАЕВ
Газета IBM компютерида терилди ва саҳифаланди.
Босишга топшириш вақти 19.40

Манзилимиз: Тошкент-83,
Матбуотчилар кўчаси — 32.
Телефон 133-50-18.
«Шарқ» нашриёт-матбаа консерни босмахонаси. Манзили: Тошкент шаҳри, Буюк Турон кўчаси, 41-уй
Навбатчи — Холли НОРБОЙ